

LOCOTENENTUL M. D. IONESCU

CERCETARI

ASUPRA

ORAȘULUI CONSTANȚA

GEOGRAFIE ȘI ISTORIE

PREFATA

DE

DOMNUL GR. G. TOCILESCU

CU UN PLAN AL ORAȘULUI ȘI AL LUCRĂRILOR NOUE ALE PORTULUI

SCALA $\frac{1}{10000}$

BUGURESCI

TIPOGRAFIA ȘI FONDERIA DE LITERE THOMA BASILESCU

29, CALEA VICTORIEI, 29.

1897

114767

Proprietatea literară rezervată.

Exemplarele vor fi semnate de autor.

Locotenentul M. D. Jansen

BIBLIOTECA REZERVATA
NR. 14767

Ilustrulăi archeolog

Domnului Gr. G. Tocilescu

Autorul

Inchină.

BIBLIOTECA REZERVATA

Constanța 7 sept. 1876

Subito domnule director,

Am citit lucrarea Duminică
cu privire geografică și istorică
Orășului Constanța, am admirat
răbdarea cu care ai cules sursele,
lunga citire și multă răbdare a
scrierilor referitoare la subiect,
și Dragoș, cu care te-ai ocupat
de un material, ce nu adesea se
îngăduie cu ocuparea armelor.

Puteți conștientiza ce am făcut
mi schimbă planul lucrării d-tale.
Eu rămân așa cum ai conceput-o.
Amun astăzi ca să-ți înțeleg
textul tipărit, spre a pute
scrie prefața ce am promis.

Prof. de ocazie a te
cuja sau primelor sentimentele
mele de iubire și de adorare
stima
G. I. I. I.

UN CUVÎNT ÎNAINTE

Istoricul oraşului Constanţa prezintă, pe lângă un interes incontestabil, şi greutatea destul de mare.

Prezintă interes, pentru că dintre toate oraşele ţării noastre, ea are trecutul cel mai vechiu şi cel mai strălucit; într'însa petrunse mai întâiu razele civilizaţiunii eline; dăna a fost metropola Pontului în epoca română. Pe când între Dunăre şi Carpaţi domnea întunerecul şi barbaria, şi o armată cu multă îndrăzneală 'şi ar fi încercat norocul, ca să treacă bătrînul fluviu, aci în linişita colonie a Miletului, Ovidiu scria Ponticele şi Tristele sale, templeuri şi palate măreţe se ridicau, amfiteatre, monumente de artă, cari deşi distruse prin foc şi sabie, totuşi nu vorbesc cu mai puţină elocinţă pentru trecutul Constanţei, despre care cu drept cuvînt, se poate dice că este: *«oraşul ce 'şi-a îngropat istoria sub propria sa temelie.»*

Dar pe lângă interes, nu sunt mai puţine greutăţi, din cauza lipsei de izvoare:

De la invasiunea Hunilor şi a Bulgarilor şi până tîrziu încôce, până după începutul secolului al XIX-lea, istoria Constanţei tace.

În adevăr, Genovezii înlocuind pe Miletanii de altă dată, au lăsat urme despre comerţul ce 'i făcuseră în Constanţa pe la jumătatea evului modern; istoria acestor timpuri însă a dispărut o dată cu ele.

Până mai dăna-şi nu se scia nici măcar locul unde fusese oraşul Tomis, unii 'i căutau la Timişoara, alţii la Mangalia, Papadopoulos Vretos la Anadolkiot, iar alţii făceau dintr'unul şi acelaşi oraş, două deosebite.

Sub raportul geografic — în sensul larg al cuvîntului — am întâmpinat de asemenea dificultăţi, cum: lipsa unei măsurători exacte pe teren a suprafeţei, al unui nivelment precis al oraşului, etc.

După cum se vede, nu am pretenția de a da publicității o scriere completă, lucru ce ar întrece puterile mele pe de-o parte, iar pe de alta, istoria nu poate fi completă acum, când șilnic se tac descoperiri nouă.

Sarcina, de-a prezenta o scriere completă în sensul acesteia, o las celor mai competenți mie.

Singura'mi mulțumire este speranța, că acest al meu început, să poată servi într-o cât-va acelor ce ar vrea să se ocupe mai târziu de geografia și istoria acestui oraș.

Scriitorii de cari m'am servit sunt cu destulă autoritate pentru o scriere de felul celei a mele, de aceea am căutat ca să-i citez ori unde m'am servit de dărușii.

Țin, mai înainte de a termina, ca să aduc cădurăsele mele mulțumiri ilustrului archeolog, Domnului Gr. G. Tocilescu, pentru bună-voința ce 'mi-a arătat și sprijinul ce 'mi-a dat, procurându-mi pe de o parte isvora în modesta mea lucrare iar pe de alta, oferindu-se a'mi o corectă și adăogi.

Rog pe Domnul Gr. G. Tocilescu să primi această primă încercare, fructul a dăut ant de muncă, că omagiu de recunoștință pentru bună-voința și sprijinul ce 'mi-a dat, ca să duc la bun sfârșit modesta mea lucrare.

Locotenentul M. D. Ionescu

Comandant de rezerva

Constanța, 1896, Octombrie.

PREFAȚĂ

Autorul modestei lucrări de mai la vale a știut cu ori-ce preț, că ră să o prezint publicului, deși dintru conștiință deosebite merite are a avea dreptul ca singură de sine să atragă atențiunea tuturilor celor cari se ocupă cu geografia și istoria orașului Constanța.

Dacă celez tinărul meu amic, este numai împrejurarea, că timp de 15 ani d'a rău 'ul mi-a fost dat să vizitez foarte adese-ori capitala județului Constanța, să fiu martor aproape ocular al prefacerilor ce ea a încercat, și s'o ved cum dintr'un simplu târguleț de aspect cu totul oriental și mai mult o ruină, a devenit un oraș frumosel, românesc și viu și cu tendințe din ce în ce către Occident.

Dar o dată cu orașul modern renăscutul și înfloritor, am urmărit nu cu mai puțină iubire și interes orașul cel vechiu, colonia milenară de acum două milenii și jumătate!

Grație monumentelor mai ales epigrafice, adunate cu grije și studiate, am putut să asist la o adevărată renaștere a cetății vechilor Tomitanii, a strălucitel și puternice Metropole Pontice, cu organizația ei politică, religioasă și socială, cu viața ei publică și privată, cu arta, industria și comerțul ei, cu chipul de gândire și de trai al numeroșei sale populațiuni de odinioară.

Unle până acum două decenii lumea învățată nu scia aproape nimic despre trecutul orașului nostru, și nu se cunoștea de cât vreme 3—4 inscripțiuni, astăzi pagini întregi din analele sale pot fi citite, o prețioasă arhivă de piatră este formată și se poate studia în Muzeul național.

Ast-fel oraşul modern, nu mai puţin ca şi cel antic, n'ă putut să ne lase indiferenţi, ba ne-a legat de ele printr'o comoră de impresiuni şi de amintiri, ce nimic nu va pute să le ştergă până la sfârşitul vieţii.

Ecă pentru ce am lăudat, şi în acelaş timp am admirat, silinţele D-lui Locotenent D. M. Ionescu, de a ne înfăţişa într'o expunere scurtă, clară şi metodică trecutul şi prezentele oraşului nostru de predilecţiune.

Timpul ce l-a lăsat liber îndeplinirea sarcinilor carierei sale, dinzul a sciut a-l întrebuinţa cu bine şi cu folos pentru sine şi pentru patria sa; dinzul a evitat inerţia spiritului şi sedentaritatea intelectuală—bătă periculoasă şi care ameninţă a umple vatra României cu cenuşă mătă—, s'a ridicat prin studii şi reflecţiune, prin dragoste a muncii şi energie laborioasă, mai presus de sarcina sa profesională, şi căutând să gaste plăcerile vieţii superioare, s'a înleletnicit şi cu lucrările minţii şi ale cugetării, făcând şi pe alţii a le gusta împreună cu D-sa.

Fie ca opera D-lui Ionescu să fie un înlema pentru camarazi şi, precum este şi un titlu pentru autorul ei; dar tot de o-dată dorim ca ea să fie şi o înscuinţare pentru toţi: Dobrogea oferă încă un teren bogat de exploraţiuni pentru etnograf, filolog, archeolog, epigrafist şi istoric; cănl oficerul descinge sabia şi consacră studiul acestei provincii orele lui de odihnă, bărbăţul de sciinţă şi de profesiune, întârşia-vor încă a-i urma exemplul?...

GR. G. TOCILESCU

Bucureşti, 1. Ianuarie, 1897.

CERCETARI

ASUPRA

GEOGRAFIEI ŞI ISTORIEI ORAŞULUI CONSTANŢA

I. Situaţiune.

Oraşul şi portul maritim Constanţa sunt aşedate pe capul cu acelaş nume, la 44°,10',15" latitudine nordică şi 26°,21',25" lungitudine estică, după meridianul Parisului ¹⁾.

II. Forma, dimensiuni, suprafaţă.

Oraşul Constanţa se compune din două părţi:

1) *Partea peninsulară* prelungită în Marca-Négră în direcţiunea S.E; are forma trapezoidală, cu baza cea mică (S.) la mare (desvoltarea cōstei 700^m de la Vamă la clădirea Institutului geografic), iar prin baza cea mare (N.) se legă cu partea continentală (pe o lărgime de 950^m, o linie ce ar pleca de la ţermul vestic în dreptul spitalului militar, până la ţermul de est în dreptul vechiului spital comunal.)

Cele-lalte două laturi (de E. şi V.) sunt scaldate de mare (cea de E. cu o desvoltare de 1050^m, iar cea de V. cu o desvoltare de 1500^m.)

1) Corréard. Guide maritime dans la mer Noire. Paris 1854, pag. 60. Dupe Greenwich 27°,14' long.

Ambele aceste din urmă laturi prezintă sinuosități mai mult sau mai puțin pronunțate. Cea de V. închide golful și portul Constanța. Malul formează aici două terase până la mare în partea nordică, la S. este apărut contra rupturilor și dărâmarilor printr'un postament de piatră ce înainteză în mare, pe o distanță de 450^m la o adâncime sub apă de 20—25 picioare¹⁾

Costa de Răsărit este mai abruptă și espusă rupturilor din cauza valurilor. Postamentul de care vorbirăm mai sus, este la această coastă puțin mai pronunțat, însă la biserica armână înainteză în mare și se sfârșește la biserica elenă; spre N. malul se surpă mai des și mai cu ușurință, din cauza lipsei acestui soclu.

Partea peninsulară ast-fel încadrată măsoară o suprafață de 892.500 m².

2) *Partea continentală iarăși de formă trapezoidală (numai latura Estică cu o dezvoltare de coastă de 1250^m, udată de mare) se întinde pe o suprafață de 1.260.000 m².*

Suprafața dar totală a orașului (după planul aci alăturat) ar fi aproximativ de 2.152.500 m² (215^{he}, 2500^{m²}) cu o dezvoltare de coaste de aproape 4.500^m. din care numai 500^m servesc de port³⁾.

III. Hipsometrie.

După calculele hipsometrice făcute de inginerii locali și de D-nul inginer Cucu³⁾, am putut afla că cota la

1) Corréard, op. cit., pag. 59.

2) Toate cifrele sunt luate cu aproximație, din cauza lipsei unei măsurători exacte pe teren. Dezvoltarea coastelor de asemeni.

3) N. Cucu St. Proiect pentru alimentarea cu apă a orașului Constanța. București 1895.

colțul E. al Bulevardului Elisabeta (Hotel Carol) este de 9^m, iar la vârful mobilei Avretük (lângă casarma cavaleriei) este de 55^m.

Așa dar, pe o lungime de două kilometre, distanță ce separă aceste două puncte, avem o diferență de nivel de 30—33^m (socotită de la pôlele mobile), ceea ce revine a dice, că terenul coboră în direcția N.S. cu o pantă ușoară, de 0,016 pe metru; în direcția E.V. panta este și mai dulce¹⁾.

IV. Natura terenului

Constanța datorește existența sa naturii fericite a terenului pe care e clădită, și care i servește de soclu.

Dacă observăm stratele de piatră regulat supra-puse ce o înconjură, și cari sunt destul de pronunțate în mare, mai ales la Hotel Carol și pe tot țărmul până la Port; dacă asemenea constatăm mâncăturile și surpările ce se fac, pe țărmul de E. la intervale de timp foarte scurte, ne vom asigura cât de mult datorește Constanța postamentului format în epoca terțiară din teren *miocen*.

Stratul acesta de lespezi supra-puse și destul de bine unite între ele, se întinde orizontal la o adâncime de 25—30^m de la mare în uscat și se limitează la o linie ce ar fi dusă de la vii (parc) până la casarma jandarmilor, linie neregulată, concavă spre sud. Stratul este de asemenea puțin pronunțat pe coasta de E. de la biserica elenă spre N.

Restul terenului este quarternar-diluvic, ca cea mai mare parte a Dobrogei.

Miocenul este reprezentat în Dobrogea printr'o suprafață destul de întinsă pe valea Carasului, de o

1) Diferențele de nivel sunt raportate la Marea Neagră.

parte și de alta a liniei Cerna-Voda-Constanța, Megidia ocupând centrul; printr'o porțiune mai mică (7^{km. p.}) de alungul Súd-ghiolului între Canara și Palaz și printr'o neînsemnată porțiune la capul Tuzla ¹⁾.

V. Marea Négră ²⁾.

1. Istoric

Astăzi Marea Négră se numește:

La Mer Noire, la Francezi;

Black Sea, la Englezi;

Schwartzes Meer, la Austriaci și Germani;

Cernoe More, la Ruși;

Kara Deniz ³⁾, la Turci și Tătari;

Mare Nero, la Italiani și Levantini;

Pontus Euxinus, la Grecii antici și Latini;

Mavro Tallassa, la Elenii moderni;

Svarta-Haf ⁴⁾, la Scandinavi.

Anticii erau deja în stare să reprezinte pe o suprafață plană conturul lumii cunoscute; cu această ocaziune ei făcuseră și pe acel al Mării Negre.

Deși imperfect, ei cunoscuseră în destul țărnițele sudice ale acestei mări; cât despre limitele septentrionale ele erau nelimitate. Regiunea sudică purta numele de *Marea Ascensă* ⁵⁾, cea nordică de *Marea întunecată*,

1) Geologische Übersichtskarte der nördlichen Dobrudscha von Karl F. Peters, Viena, 1867.

2) Locot. Colonel M. Drăghicescu. Note pentru a servi la istoricul principalelor puncte pe Dunăre de la gura Tisei până la Mare și pe cotele mării de la Varna la Odesa. Galați, 1892.

3) Fomaleoni Histoire philosophique et politique du commerce, de la navigation et des colonies des anciens dans la mer Noire. Venise 1789.

4) B. D. Hasdeu. Istoria critică a Românilor.

5) Fost'a vre-o relațiune între acest nume și acel (posterior) d. Axenos? (Drăghicescu).

Gradul de civilizație al omenirii, în timpul când termenul boreal al lumii cunoscute era cotele sudice ale Mării Negre ne arată în destul caracterul de seriozitate al cartelor făcute în acea epocă.

Chiar primii geografi greci, acei ca Eratosten, Strabon, Ptolomeu etc., detără acestei mări nisele conture destul de ciudate în raport cu acele ale actualității. Ce grad de încredere li se poate acorda? Fost-au ele expresiunea realității? sau ignoranța, mărită cu efectul zonii toride asupra imaginațiunii popoarelor, și avu și ea partea sa de influență în traseul conturilor Mării Negre din acea epocă ¹⁾.

În timpurile cele vechi, Grecii au numit-o *Axenos, inospitalieră*. înainte d'a fi deschisă comerțului, ea era teribilă, fiorosă și periculoasă din cauza repetatelor sale furturi; cețuri dese o acoperiau, astfel că se credea, că țărnițele sale atingeau regiunile tutunericului și posomorita locuință a nopții ²⁾.

Chiar și după ce a fost deschisă comerțului, purta acest nume, din cauză că popoarele ce locuiau pe țărnițele sale sacrificau idolilor lor pe nenorociții, ce naufragiile îi făceau a cădea în mâinile lor.

Când mai în urmă, Grecii se familiarisară cu densa, când îi civilisară țărnițele, ei o numiră *Euxinus* sau *ospitalieră*.

Marea de sud, marea de miazăzi la Herodot ³⁾

Ἰόνιος în limba vechie elenă însemnă *mare compactă*; din această vorbă și *Euxinus* se făcu *Pontus Euxinus, determinată mare ospitalieră*.

Numele Mării Negre era dat la multe alte mări ⁴⁾.

1) A se vedea anexa No. 1. *Vechia întindere a Mării Negre*.

2) Strabon. Cartea I-a.

3) Histoire d'Hérodote, trad. par Guignott. Paris 1866, pag. 223.

4) *Marea Adriatică* însemnă *Marea Nigră*. *Adriatica* nu este

Diodor de Sicilia făcând mențiune de potopul, care din Helespont se ridică până în munții Samothraciei, spune că acest potop fu consecința erupțiunii Mării Negre¹⁾.

Spiritualul călător Tournefort²⁾ ține, că această mare n'are negru de cât numele³⁾.

Ovidiu avea o idee măgulitoare de această mare (*Euxini mendax cognomine Pontus*); în altă parte el o numește *atrum mare*, cu înțelegere de *negră, funestă*; poate cea mai funestă din toate mările, pentru că nici o dată vânturile moderate nu suflaseră în ea: (*Neque jactantur moderatis aequora ventis.*) el voia a provoca aceiași neîncredere chiar pentru locurile vecine: (*Nec minus infida terra timetur aqua.*)

Un vers al lui Ovidiu: *Stygia modo nigrior unda* a făcut pe Méry să se întrebe, dacă el voia să arate Pontul Euxin? și dacă mânia ilustrului exilata vut-a ore atâta resunet pentru a face să se adopteze pretutindeni supra-numele de *negră*, dat *ospitalierit* mării a Grecilor?

În antichitate s'a numit *Mare Scythicum*⁴⁾, *Cymericum*, *Amasicum*, *Sarmaticum*, etc.

alt-ceva de cât *Atriatice*: *Atr* la Latini, înseamnă culoarea *negră*, de aci *Marea Adriatică sau Atriatică* înseamnă *Marea Neagră* (părerea Lt. Colonel Drăghicescu, op. cit.) Eu cred, că *Marea Adriatică*, este luat după numele vechiului oraș *Adria*, o dată pe cóstele Italiei, acum prin ăterismențele Padulului, se află la câți-va chilometrit în interior.

1) Formaleoni, op. cit., pag. 194, vol. I, note. Idem, pag. 201. Pontul credeaș acel din insula Samothracia, fiind închis în formă de lac, fu așa de umplut de apele riurilor ce curgea într'ănsul, că el debordă spre a umple Hellepontul, a inunda o mare parte a Asiei, multe câmpii ale Samothraciei.

2) Botanist francez (1656—1708).

3) Méry-Constantinople et la Mer Noire.

4) Marcus Annaeus Lucanus (64 p. chr.) Pharsal. Cartea II.

Grecii Bizantini fură cei d'întâiu, cari o numiră *Mare Majora*; acest nume fu mai târziu adese-ori adoptat și de Latini¹⁾.

În evul mediu, Venețianii ca și Grecii, o numiau *Mar Maor sau Mauva*²⁾.

În dicționarul turc al lui Hammer, se citește: *Kara, negru* supra-nume, care prețice *fericire* de la Osman I³⁾.

De la această epocă în adevăr, Marea Neagră, sub punctul de vedere turcesc, a secondat toate întreprinderile lor cele mari, este dar foarte posibil ca *Kara (negră)* să fi fost botezată de Turci în sensul de *fericită*.

Mery, care cunosea foarte bine literatura turcă, pretinde că nu a găsit nici un poet turc, care să fi vorbit rău de Marea Neagră.

Eruditul academician, D. Hasdeu, pretinde că *negră* Pontului s'a ivit abia în evul mediu: numele acesta pentru prima oară se găsește la Tătari, la Slavi, Scandinavi, Unguri și Turci, adică la cei cari cutreieră triunghiul marin N.-V., al cărui vârf se afla la gurile Dunării. D-sa mai ține, că origina numelui *negră* se poate împinge cel mult până în secolul al X-lea și că la diverse popore Marea Neagră s'a mai numit: *Marea Romană*, în înțeles de *Greacă* (Roma Nouă), *Marea rusă*.

După acelaș autor, marea această fu numită *negră* din cauza Românilor.

Acest nume trecu la Turci și la Tătari, sub acel de *Kara Degutz*; la Slavi, *Cernoe More*; la Scandinavi, *Svarta-Haf*, iar Grecii îl împrumutară de la Osmanlii, prefăcându-l în Μαύρο-Θάλασσα; e probabil însă că ei să fi avut acest nume chiar cu mult înainte.

1) Hasdeu, op. cit., pag. 157, vol. I.

2) Idem.

3) Méry, op. cit.

Notarul anonim al regelui Bela, o numește în limba latină *Nigrum-Mare*.

Cantemir, de asemenea în *Tabula geographica Moldaviae* (pe la 1710), *Mare Nigrum*. «In sus de gurile Dunării până în Crimeia, în jos de gurile Dunării până la Varna; anume țărmurile făcând parte din bazinul Carpato-Danubian, iacă propriu zis numele de *Neagra mare*; pe când dincolo de Meotide (M. Azow) și dincolo de Bosfor, ea nici o dată nu s'a chemat ast-fel, până la *moderna generalizare a terminologiei geografice*»¹⁾.

Se mai pretinde că, numele de *negră*, ar fi fost dat acestei mări, din cauza obscurității ce produc negurele sale, de și această obscuritate a existat în toate timpurile, grație pozițiunii ce ocupă marea pe fața pământului, între frigul și întunericul Nordului și între lumina și căldura equatorului²⁾.

În cele din urmă numele de *Nigră*, se pretinde a fi traducția vorbei turcești *Kara*, și că turcii (se găsesc și de aceste păreri) i-ar fi dat acest supra-nume din cauza *Carilor*³⁾.

În acest caz turcescul și tătărescul *Kara Deniz*, ar însemna *Marea Negrilor*, cu toate ca Bouillet, crede că Tătarii i-au dat acest nume din cauza *negrelor păduri*

1) Hasdeu, op. cit.

2) Formaleoni, op. cit.

3) *Carii*, nu erau Greci de origine, dar barbari care adoptaseră limba și obiceiurile argiene. Capitala Carilor era *Milet*, și de aci se numiau *Milesiani*, colonile cari au eșit din acest oraș se răspândiseră pe țărmurile de V. ale Mării Negre, unde fondaseră mai multe orașe. Nu se știe până la ce punct vorba *Milesiani* ar putea proveni și din grăca *Melos*, negru. Războiul fiind mai cuosebire meșeria Milesianilor, Formaleoni a emis ciudata părere, că vorba latină *Miles* (din care Românii au făcut *militar*), ar deriva de la acest nume.

ce înconjură marginile sale. În fine un scriitor contemporan: Frédéric Béchard (1872) o numește; *trista și desolată mare Neagră*. De ce ôre?

2. Starea de acum a Mării Negre¹⁾.

Marea Neagră este așezată între 41°05'30" și 46°38' latitudine septentrională, și între 25°8' și 39°26' longitudine orientală, socotită de la meridianul Parisului.

Cea mai mare mărime este de 612,681^m (331 mile, o milă=1851^m) de la micul golf Penderaklia, până la Dnipru (în sensul meridianului 29°).

Lungimea de la Golful Burgas la Poti (în sensul paralelului 42°30') este de 1,169,832^m (632 mile).

Pe tot acest spațiu, ea este aproape fără stânci, afară de strimtoarea Kerciu și împrejurimile.

3. Curenți²⁾.

Un singur curent face circuitul Mării Negre, curent destul de forte. El iese din Marea Azowului și datorește origina sa vărsării Donului. La extremitatea sudică a Crimeiei este destul de bine simțit și se divide în mai multe direcțiuni, din care cea despre N. este cea mai principală. Indreptat către vărsările fluviilor Dnipru, Bug și Nistru, acesta își silește a lua direcțiune spre S., unde întâlnește puternicul curent format de *Dunăre*, cu care urmând foarte repede în direcția còstelor, se precipită către strimtoarea Bosforului.

Aci partea cea mai considerabilă scapă pe Bosfor, iar restul urmăzează còstele Asiei Mică, Mingreliei, Abasiei, pentru a reveni la strimtoarea Kertch de unde a plecat.

1) Corréard, op. cit.

2) Corréard, op. cit.

Acest circuit p $\acute{o$ te fi modificat c \acute{a} te o dat \acute{a} de influen \acute{t} a v \acute{e} nturilor, sau de circumstan \acute{t} ele locale.

Contra curente exist \acute{a} c \acute{a} te-va, pe c \acute{o} stele Bulgariei și Dobrogei.

4. V \acute{e} ntur \acute{t} 1).

V \acute{e} ntul de N.-E. aduce timp senin, iarna frig; cel de N.-V. sau V. din contra aduce cea \acute{t} ă și umed \acute{e} l \acute{a} . C \acute{o} stele Dobrogei sunt influen \acute{t} ate de catena Balcanilor și Carpa \acute{t} ilor.

5. Apa M \acute{a} rei. B \acute{a} l.

Dup \acute{e} analizele f \acute{a} cute, apa M \acute{a} rei Negre con \acute{t} ine 18 la mie grame s \acute{a} rur \acute{t} :

Acid carbonic CO 2 .
Clorur de Sodiu Na Cl
» » magnesi \acute{u} Mg Cl 2
Sulfat de magnesi \acute{u} SO 4 Mg
Carbonat de calce CO 2 Ca
» » magnesi \acute{e} CO 2 Mg
Sulfat de calce SO 4 Ca
Brom (urme) Br.

E de mare interes analiza ce s'a f \acute{a} c \acute{u} t plantei m-a rine, ce se vede crescut \acute{a} pe l \acute{a} ng \acute{a} ț \acute{e} rm.

Este o plant \acute{a} aquatic \acute{a} marin \acute{a} ; Incepe a fi distins \acute{a} în luna Mai \acute{u} , c \acute{a} nd presint \acute{a} o col \acute{o} re c \acute{a} r \acute{a} mi \acute{d} ie deschis \acute{a} , iar ajung \acute{e} nd la maturitate, pe la jum \acute{e} tatea lun \acute{e} i Septembrie, col \acute{o} rea este roșie brun \acute{a} .

Dup \acute{e} culegere schimb \acute{a} col \acute{o} rea în n \acute{e} gr \acute{a} .

Se numește *cystosira barbata* din clasa Algelor 2)

1) Corréard op. cit.

2) M. Mihăileanu, farmacist de divisie. Studiul plantelor marine din jurul Constan \acute{t} ei.

S'a analizat ac \acute{e} st \acute{a} plant \acute{a} și s'a g \acute{a} sit (cu t $\acute{o$ te mijl \acute{o} cele neperfecte de ob \acute{t} inerea s \acute{a} rurilor) c \acute{a} con \acute{t} ine 3 la mie gr. iod, iar s \acute{a} rur \acute{t} 52 la sut \acute{a} gr:

Sulfat de potasse SO 4 K 2
» » magnesi \acute{e} SO 4 Mg
Clorur de potassium ClK
» » sodium Na Cl
Clorhydrat de amonium Cl Az H 4
Carbonat de sodium CO 2 Na 2
Acid fosforic PO 3 H 3
Jodure I
Bromure Br

B \acute{a} ile de mare sunt recunoscute și vizitate înc \acute{a} din epoca Romanilor; între altele se știe, c \acute{a} legatul s \acute{a} u guvernatorul Moesiei inferioare, Caius Prastina, Messalinus, în timpul lui Antonin Pius, înal \acute{t} a la Tomi, geniul locului (*genio loci*), un altar de marmur \acute{a} , ca b \acute{a} ile s \acute{a} -i aduc \acute{a} s \acute{a} n \acute{e} tate 1).

VI. Istoria orașului.

Istoria orașului Constan \acute{t} a se pierde în n \acute{o} ptea trecutului, încep \acute{e} nd cu timpurile preistorice.

Pentru înlesnirea studiului, voi \acute{u} împ \acute{a} r \acute{t} i ac \acute{e} st \acute{a} istorie în trei perioade:

1) *Din timpurile cele mai vechi ale funda \acute{t} ionet sale, până la ocuparea Dobrogei de către Turci.*

1) GENIO
LOCI
C. PRASTINA
MESSALLINUS
LEG. AUG. PR

G. G. Tocilescu. Mittheilungen aus Oesterreich. Wien, 1886.

II) *De la stabilirea Turcilor în Europa, până la anexarea Dobrogei la Corôna României.*

III) *Istoria actuală a Constanței.*

I) *Din timpurile cele mai vechi ale fundațiunei sale, până la ocuparea Dobrogei de către Turci.*

Originele orașului nostru sunt, ca a tutulor cetăților antice, acoperite într'un vël mitic și legendar.

Se știe, că numele său în anticitatea greco-romană era *Tomis*, care după o esplicare etimologică, ar deriva de la verbul *εμπυω* (a îmbucătăți), cu referință la litoralul cel smăcinat și abrupt al orașului.

Cei vechi însă, raportați origina numelui la legenda Medeiei, care a asvêrlit pe acest țerm membrele sfărimate ale fratelui său, precum ne asigură nefericitul poet Ovidiu :

*«Unde Tomis dictus locus hic, quia fertur in illo
Membra soror fratris consecuisse sui.»*

(Acest loc fu apoi numit Tomis, fiind că acolo se țice, că o soră a tăiat membrele fratelui său.)

Acesta este un episod numai din întréga lume de legende țesute în jurul frumoșei expedițiuni argonautice.

Se țice, că Phryxus și Helles, copiii lui Athamas, regele Minyenilor din Orchomenos (Beotia, la N. E. de Livadia de adî) și ai Nephelei, spre a scăpa de persecuțiunile vitrigel lor mame, Ino, care după prețicirile oracolului de la Delphi, vroia să-i omóre, fugiră călare pe un berbece, fiul lui Neptun și al Theophanei; avea darul vorbirei, rațiunei și pe acela de a traversa apa și aerul. Acest berbec 'i era oferit Nephelei de Mercur.

În călătoria lor, Helles cădu în Dardanelle, care primi de atunci numele de Hellespontus (marea Helles), iar Phryxus, după ce plânse mórtea surorii sale, rugă pe Mercur, care transformă berbecele, făcându-l lâna de aur.

Ajuns la Aea, reședința regelui Aetes din Colchida (Mingrelia), sacrifică cu voința lui Mercur, berbecele, lui Zoe Laphistios, Marte, sau chiar lui Mercur; sau (mai spune tradiția), că Phryxus luând în căsătorie pe Chalciopie, fiica regelui Aetes, dăruî acestuia pielea berbecului și că regele o puse în templul lui Marte, unde o păzia un balaur neadormit¹⁾.

Mai apoi (1352 a. chr?) Iason, fiul lui Eson, Regele Iolcosului (Thesalia), fiind-că i-s'a usurpat dreptul la tron de către unchiul său Pelias, în urma prezicerilor oracolului Delphic se decise a umple Grecia cu renumele său²⁾.

În scopul călătoriei ce avea să întreprindă, Iason 'și construi o navă «Argos» după numele constructorului, sub îngrijirea zeiței Athena (înțelepciunea). Se vede dar, că vasula fost făcut după tóte regulele matematice și mecanice, cu lemn din pădurile muntelui Pellion (Plessidhi). Ce va mai mult, cârma vasului era făcută de Athena, din lemn din pădurile Dodonei.

Vasul avea 25—30 rame de fie-care parte și fu construit la Pagasse, depărtare 3 mile de Iolcos.

Veste aacestei cutezetóre întreprinderi răspândindu-se, toți tinerii principii greci se oferiră a lua parte și plecarea avu loc din Argos.

1) Sub o altă formă, această legendă elenă se găsește, într'o multime de legende la Români, Greci, Ruși și Maghiari. A se vedea «Tipul Phryxos» din Basmele Românilor. L. Șeineanu, București, 1895, pag. 740—749.

2) Oracolul prețisese lui Pelias, să se ferescă de un om încălțat cu un singur pantof, de un *monosandalos* (Se asemănă cu «Tipul Cenușereasa» L. Șeineanu, op. cit. pag. 724.)

Pelias vădu într'o zi pe nepotul său Iason, trecând riul Anauros, perduse un pantof în apă. Atunci se învoi cu dânsul a 'i lăsa domnia, dacă 'i va aduce lâna de aur a berbecului nêdrăvan (Apollodor, Biblioth. I, 9.16.)

Nu vom urmări pe îndrăzneții navigatori prin diferitele locuri ale călătoriei lor: la Lemnos, Samothrace, pe Hellespont și Propontide), la Bosphor¹⁾, până la Colchida veche, aici ei urcară riul Phassis și ajunseră la Aea.

Aetes domnia pe țărmurile Phasului; vechia națiune a Lagienilor locuia în partea de sus a țării, partea inferioară era guvernată de fiul lui Phryxus.

Sosirea fără veste a acestor streini dete bănuiala regelui Colchilor, aceste bănuieli crescuseră, când auzi că ei vin din Grecia și caută pe fiul lui Phryxus. Iason se prezintă regelui Aetes și îi arată că scopul călătoriei lor este de a lua pielea berbecului adusă de Phryxus. Aetes îi promise cu condițiune de a ara pământul cu un taur cu picior de aramă și cu nări de foc, iar acel pământ să fie semănat cu dinți de balaur.

Medea, fiica regelui, înamorată de Iason, înțelegând intențiunile tatălui său, părăsi împreună cu fratele său Absyrthe într-o noapte palatul regal, și cum prin ajutorul vrăjilor, unse corpul lui Iason 'l scăpă de sulfă-

1) La intrarea în Bosphor, Argonauții avură a întâmpina mari greutăți, căci era de temut ciocnirea Symplegadelor, cari se isbeau în mijlocul valurilor spumegânde.

«..... timuit concursibus Argo
Undarum sparsas Symplegadas elisarum»
(Ovid. Metam. XV, 36—37)

Homer scrie încă: pe acolo dar nici o corabie de oameni, care ar ajunge la ele n'a scăpat până acum, căci valurile mării și valvârtejurile focului dărâmat, duc tot de o dată scândurile corăbiilor și trupurile oamenilor. În adevăr, singura corabie călătore pe mare, care trecu pe lângă ele, fu acea Argo, de care toți se interesău când plutia la Aete. Și pe ea pôte iute acolo ar fi isbit-o stâncele cele mari, dar Hera o petrecu pe dinaintea lor, pentru ca Iason 'i era prieten.

(Odys X. 37—142)

rea veninოსă a taurului. Pământul fu semănat apoi cu dinți de balaur și produse ființe nouă¹⁾; acești frați, născuți din pământ se esterminară între dênșii²⁾).

Regele însă nevoind a-i da comóra, Medea adormi balaorul păzitor al lânii de aur, eroul îl omori și luă comóra³⁾.

Iason stăpân pe aceste două comori, luă drumul către occident, însoțit fiind și de Absyrthe fratele Medeei, traversă Pontul și intră în imbucătura unui fluviu mare, pe care Grecii nu'l mai văduseră până atunci.

Acesta era Istru ce se varsă în mare prin 5 guri. Aetes îi urmăria, atunci Medea îndemnă pe Iason a tăia în bucăți pe Absyrthe și a'i înșira membrele pe marginea apei. Acest îngrozitor spectacol opri pe Aetes de a se apropia și astfel Iason scăpă de furia regelui, întărziându-l în adunarea membrilor fiului său.

Capul și mâinile fură atârinate de o stâncă de către omorători.

Aetes adună toate resturile și le îngropă, iar locul fu numit Tomis, spre amintirea crudet morții a nefericitului Absyrthe, ale cărui resturi după unii, ar fi fost îngropate în movila Avretuk, din marginea orașului Constanța⁴⁾.

Ovidiu mai spune în privința orașului Tomis:
«O mână de Colchi, urmărind pe Medea, ar fi fondat Tomis⁵⁾».

Legenda însă este legendă. Istoria adevărată susține că Tomis ar fi fost o colonie a Miletului și că s'ar fi întemeiat pe la anul 700 a. chr.

- 1) Fiuntque sati nova corpora dentes.
- 2) Terrigenae fratres.
- 3) Cf. Apollod. I. 9, 23; Pindar Pyth. IV; Apoll. Rhod. IV; Ovid. Metam. III. L. Șeineanu, op. cit., pag. 486.
- 4) Locot-Colonel Drăghicescu, op. cit. pag. 214
- 5) Ovid. Tristia III. IX.

Dar unde să fi fost și să fi înflorit vestita cetate Tomis?

S-au emis diferite păreri, unele mai puțin fondate ca altele în privința locului ce a ocupat acest oraș; ast-fel unii pretinseră, că Tomis ar fi fost la Kiew, alții la Ovidiopol (Basarabia), sau la Stein-am-Anger (Austro-Ungaria) sau la Temišóra (Banat¹). Tomascsek¹ l pune la Tuzla-burnu.

Pe la 1851, un învățat grec D-nul Papadopoulos Vretos, călătorind prin Dobrogiă, a găsit la satul Anadolkiot o inscripțiune cu numele orașului Tomis, de aci concluziunea trasă de călătorul grec și adoptată de savantul german D. Th. Momsen, că Tomis a fost pe locul ocupat astăzi de satul Anadolkiot.

Fără îndoială atare concluziune era pripită: câte pietre din monumentul de la Adam-Klissi nu au fost găsite de d-nul Tocilescu la depărtări de deci de kilometre! Decimi de alte pietre cu numele Tomis au fost descoperite și adunate de archeologul nostru din toate părțile Dobrogiel. Ori-cine a avut trebuință de pietre cioplite, ca să le pună în construcțiuni, la mor-

1) Formaleoni, care pare ar fi utilizat, fără a fi luatele datele sigure ale venețienilor asupra localităților din evul mediu, face diferență între Tomis și Constanța. Tomis, țice el, a purtat mai târziu în evul mediu numele *Zuovavarda*, iar în cele din urmă (câtre 1750) *Pomesoar* (nume ce ar avea oare-care legătură cu trecerea Ungurilor). Constanța o arată mai la S. de Tomis.

Tot așa se găsește și pe o chartă a venețienilor făcută în secolul XIII (și actualmente aflată în palatul Dogilor) Constanței¹ și că a fi avut numele antic de *Heraclia*. Ca pozițiune topografică (după acea chartă) Tomis ocupă locul Constanței de azi. După alții, Tomis ar fi fost pe capul Singoli (Midia), mai la N., ceea ce ar explica și formarea legendei cu Medea și Absyrthe, și că mai târziu Constanța, devenind înfloritoare, ar fi adunat resturile de la Tomi, cea ce ar explica găsirea lor în acest oraș.

mente, ca să le scobescă a le face adăpătoare de vite, etc., le-au scos din ruinele Constanței, transportându-le pe decimi și sutimi de kilometri!

Era dar ușor de bănuir, că și piatra în cestiune găsită la 1851 să se fi transportat de vremuri din Constanța la câți-va kilometri spre N. Astăzi posedăm nu una, ci 25 monumente epigrafice cu: *ἡ βουλή καὶ ὁ ὄμιλος τῆς μητροπόλεως* (senatul și poporul metropolei Tomis) găsite chiar în Constanța, în locul lor originar și care prin urmare mărturisese existența orașului în acest ungiu al mării. Tot aci dănilic valurile mării scot la țerm monede de bronz cu legenda:

*ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΠΟΝΤΟΥ ΤΟΜΕΩΣ*¹) și nuse face cea mai mică săpătură, fără a nu se da peste fundațiunile vechielor clădiri ale Metropolei, peste zidurile ei încunjurate, peste întinsa și de mai bine de două milenii a sa necropolă.

Dar nu numai isvórelle epigrafice, numismatice și monumentale vorbesc pentru această indentificare: avem și mărturiile scriitorilor antic: așa Socrat de la Sozomene, vorbind, despre Sciția țice: *«metropola este Tomis, oraș mare și bogat situat la marginea mării!»* Ei bine! Anadolkiot, se află la 2 kilometri și mai bine de mare, este o vale baltósă și despărțită de mare printr'un lac fără scurgere și printr'o linie de dune! Ce ar fi căutat acolo coloniștii Greci, pe când aveau o poziție așa de favorabilă la mare chiar, pentru scopurile lor comerciale?

Deci nu mai rămâne nici o îndoială, că orașul Tomis a existat aci pe locul Constanței, și nu alt unde-va.

Dacă pe monedele bătute de Tomis se citește

1) Mich. C. Soutzo, Coup d'oeil sur les monuments de la Dobrodja. Paris.

legenda: ΤΟΜΟΣ ΚΤΙΣΤΗΣ «Tomos fondatorul» acesta nu poate fi de cât un eroi eponim inventat de imaginația poporului, tot așa cum Bucur este dat de fondatorul orașului București¹.

Rămâne stabilit, că Tomis a fost o colonie milesiană, fondată în secolul al VIII a. chr. și că a ocupat teritoriul Constanței de azi.

Milesianii spre a înlesni traficul cu populațiile indigene, creaseră cam în secolul al VII-lea a. chr. colonii comerciale pe cóstele occidentale ale Pontului. Ca și azi, ei aduceau indigenilor produsele pe care solul nu le producea, sau acelea ale unei industrii înaintate și luau în schimb materiile brute și gránele acestei regiuni. Acest comerț pe care Genovezii, Venetianii și Pizanii, înlocuind, pe coaste occidentale ale Mării Negre, pe Greci, l'au practicat un mare șir de ani, séménă aceloră pe care marile și manufacturierele țări ale occidentului fac chiar azi în aceste porturi.

1. Gr. G. Tocilescu «Monumentul de la Adam-Klissi». Nota 1, pag. 9.

«Domnul Mühlbach a fost cel d'întîi, care a recunoscut după două inscripțiuni descoperite și copiate de densus, că Tomis este Constanța de azi; inscripțiunile au fost publicate mai tîrziu de către alpi (C. I. L. III, 765; 770) Comp. Reinhold Wagner, Moltke und Mühlbach, pag. 47, nota 1. Păreră D-lui A. Papadopoulos Vretos «La Bulgarie ancienne et moderne» St. Petersburg 1856, că Tomis ar fi fost la Anadolkiol este greșită, de óre-ce satul acesta nu se află situat la mare, ci lângă lacul de apă dulce Súdghiol, și nu are nici o ruină antică; din contra, toate inscripțiunile vechi grece și romane, monede, sculpturi, etc., s'au găsit și continuă să se descopere în copriusul orașului de azi Constanța, care e séménat numai de ruinele edificiilor și de mormintele anticului Tomis.

D-nul Ch. Robert «Note sur les débris antiques recueillis en 1855 à Ku tendje». Metz 1862, pag. 4. Jules Michel «Les travaux de défriche des Romains dans la Dobroudja» Mémoires des antiquaires de France. XXV, pag. 219—220; Ern. Des jardins «Lettre

Aceste colonii grece locuiau cetăți destul de întărite spre a putea rezista deselor năvăliri din partea triburilor vecine. Cu toate acestea ele plătiău puternicilor șefi barbari ai triburilor ce 'i înconjurău, sume destul de bune spre a le protege în contra altora ce 'i ar fi atacat.

Acum să ne fie permis a arunca o repede privire asupra destinelor atât de variate ale coloniei milesiane!

Încă din secolul al VI-lea a. chr., pe lângă celelalte colonii pontice, se menționază și orașul Tomis. Herodot (484—406 a. chr.) denumesce totă regiunea acesta copriusă între Dunăre și Marea Negră, *Scythia minor*¹⁾ și menționază printre locuitorii săi pe *Gest* popor de origină tracică, dar foarte îndrăzneți, căci a fost singurul care cu ocazia expedițiunii lui Darius contra Scythilor, nu s'a lăsat de cât prin arme să fie supus. Expedițiunea persană neisbutind, popóarele peninsulei balcanice, care fuseseră împreună cu Darius, precum și coloniile grecesci de la Marea Negră se emancipară, între acestea a fost de sigur și Tomis.

Mai tîrziu orașul nostru este silit să plătescă tribut

à M. Hezen sur quelques inscriptions inédites de Valachie et de Bulgarie» *Annali dell'istituto*, 1868, pag. 271. G. Perrot «Mémoires d'archéologie, d'épigraphie et d'histoire» Paris 1875, pag. 182 și M. C. Soutzo «Coup d'oeil sur les monuments antiques de la Dobroudja» *Revue archéologique* 1881, XLII, pag. 287 și urm., s'au pronunțat cu drept cuvint pentru identitatea Constanței cu Tomis. D. Th. Mommsen se declară mai întîi (C. I. L. III, pag. 144) pentru Anadolkiol, dar a renunțat în urmă (pag. 997) după ce s' a fost făcut atent de către D. H. Kiepert. O păreră de curiozitate (Chroniques d'Orient. Paris. 1891, par Salom. Reinach) că ar fi existat două orașe Tomis la distanța de 14 km. unul de altul și anume, orașul mai vechiu, colonia Miletilui, la Canara, iar orașul Roman la Constanța de astăzi, nu se reînă pe nici o dovadă serioasă.

1) Herodot IV. 99.

Odrizilor, un neam tracic, care isbutise sub regele lor Sitalces, să formeze un imperiū puternic în peninsula balcanică (478—422 a. chr.), imperiū care se întindea de la râul Abder, până la gurile Dunării¹⁾.

Pe timpul lui Philip II, regele Macedoniei (359—326), Scythia minor, era ocupată de Geți, care stăpâneau și coloniile grecesci Tomis și Odessos (Varna)²⁾.

Expedițiunea lui Alexandru cel mare din Maiū 335 a. chr. întâmpină pe Tribali prin aceste locuri, căci Geții trecuseră deja pe malul stâng al Dunării. (Arrianus în secolul al II-lea).

Prin trecerea orașelor pontice sub dominațiunea macedonică, ele și perdură autonomia, Tomis urmă aceiași sortă; ca dovadă monedele de aur de pe atunci cu efigia lui Lisimach și cu inscripția T O (Tomis).

Prin năvălirea Celților în peninsula balcanică (280 a. chr.), coloniile grece de pe țărmurile Mării Negre plătiră tribut acestora.

Tot prin acest secol (III a. chr.), Tomitanii avură a susține războiū cu două colonii pontice: Callatis (Mangalia) și Istropolis (Kasapkiol), fiind-că cetățenii Callateni voiaū să facă din comerț un monopol al lor. De aci se vede la ce grad de dezvoltare ajunsese acest oraș în secolul al III a. chr. și era unul din porturile pontice cele mai renumite.

La anul 71 a. chr., Luculus supunând pe Traci, anexază orașele pontice la puterea romană, iar la anul 29 a. chr., Moesia devine provincie romană³⁾.

Grecii primiră cu bucurie protecțiunea domniei romane.

1) Thucydide, Cartea II. XCVII.

2) Xenopol. Istoria Romanilor, Vol. I, pag. 45.

3) Mommsen. Histoire Romaine, Cartea V. Cap. II.

în locul acelei insuportabile dominațiuni a popoarelor barbare.

Strabon spune că pe timpul său (domnia lui Tiberiu) Tomis era un mic castel; dar anticitatea sa i se părea incontestabilă și fabula morții lui Absyrthe era o probă certă. Tote acestea ne lăsa a întrevedea multe sdruncinări ce au împiedicat creșterea și mărirea orașului Tomis, ast-fel că timpul nu i lăsase nici o umbră de mărire, când în Decembrie, anul 10 d. chr. mica triemă Minerva debarcă pe Ovidiū în acest oraș¹⁾.

Dar să intrerupem un moment firul istoric al Coloniei Miletului, ca să schițăm viața nefericitului poet latin. El este poetul nostru acum, căci cenușa lui se adăpostesc pe pământ românesc.

Publius Ovidius Naso, s'a născut la Sulmo (Sulmona) în Apenin, la 20 Martie anul 711 A. U. C. (de *Ab urbe Condita* la fondarea Romei) sau 43 a. chr., dintr'o veche familie equestră, care se bucura de o pozițiune onestă.

El, ca și fratele său mai mare, Luculus, a fost destinat advocaturei și a învățat retorica sub Aurelius Fuscus și Percius Latro.

Vocațiunea sa era alta, poetica, și orele sale de retorică, poetul le întrebubuița în cultivarea talentului său.

Se vede, că la Romani ca și la descendenții lor Români, poezia nu era un mijloc de existență, de ôre-ce Ovidiū întâmpină multe greutăți din partea tatălui său, care i spunea «Muzele nu îmbogățesc».

După mórtea lui Luculus, la etate de 20 ani, tatăl încetă d'a se opune tendințelor poetului, acesta cu atât mai mult, cu cât poetul era de o constituție debilă.

Educațiunea și a complectat-o în grecesce la Athena, apof

1) Ion Kalinderu. Romani călători. București 1895 pag. 9 și 13.

călători cu poetul Macer prin Asia și Sicilia; întors la Roma, nu se știe dacă Ovidiu a exercitat advocatura. De și prin naștere avea dreptul la demnitatea senatorială, căci era *laticlavus*¹⁾, totuși nu a luat parte în senat. A fost unul dintre *Triumviri capitales* însărcinat cu judecățile capitale, iar mai târziu *Centumvir* și în urmă *Decemvir*.

Acésta e viața lui Ovidiu ca om public.

Supunându-se dorinței părinților săi, poetul s'a însurat foarte tânăr și a avut două femei de care a divorțat foarte curând.

A treia căsătorie a contractat-o probabil la vârsta de 30 ani, însurându-se cu o femeie pe care în adevăr a iubit-o, și cu care a avut pe Perilla, care s'a măritat pe timpul exilului tatălui său. Perilla a avut doi bărbați și cu fie-care câte un copil.

Tatăl lui Ovidiu a murit în etate de 90 ani, iar puțin mai în urmă și mama lui se stinse.

Ovidiu s'a bucurat nu numai de amicitia unui numeros cerc de ómeni distinși, ca: Virgiliu, Horațiu, Tibul, Propertius, dar și de considerația și favorul lui August și a familiei sale.

Sunt multe păreri asupra cauzelor, care au îndemnat pe August să trimetă pe poet în exil. Dacă trebuie să credem pe Sidonius Apollinaris, cauza a fost relațiunile amoróse dintre Ovidiu și Julia, fiica lui August. Sidonius întreveđe în «Corina» cântată mult de Ovidiu în poema sa «Amores», pe Julia. Epitetele ce poetul atribue Corinei în «Amores» se potrivesc în adevăr cu caracterul desfrânatei fiice a lui August.

1) Tristia. Lib. 10. 39. Laticlavus purta la mână o bandă de purpură, ca semn că e fiu de senator (Rev. de archeologie, Gr. G. Tocilescu. Anul I. Vol. I, pag. 119).

Părerea acésta a lui Sidonius este puțin fondată, de vreme ce exilul Juliei precedeză cu 11 ani pe acel al lui Ovidiu.

Dacă ar trebui să credem, că motivul exilului era, că Ovidiu întreținea relațiuni amoróse cu Julia, fiica fiicei lui August, pentru că acésta fu exilată la mică insulă Tremurus în acelaș an în care Ovidiu pleca la Tomis; însă deosebirea de etate între Ovidiu și Julia face să cadă și acésta părere. Mai lesne este a crede, că conduita Juliei, trădând moravurile sale stricate, ar fi deceptat în August ideia greșită, că óre-care relațiuni amoróse ar fi existat între ei.

Unii scriitori susțin, că amorul rușinos al lui Ovidiu cu Livia, soția lui August, ar fi fost cauza exilului; sau că Ovidiu cunoscuse incestul Impératului cu fiica sa Julia; destul numai că August luând de pretext licența poemului «Ars amandi», de și el fusese publicat cu 10 ani înaintea exilului, fără a-l face vre-un proces și în virtutea unui edict imperial numai, în anul 9 d. chr., se ordonă lui Ovidiu a pleca îndată la Tomis.

Exilul poetului era numai o relegațiune, de aceea el nu și pierdu speranța reîntórcerii, prin relegațiune nu pierdea nici dreptul de *cives romanus*. La plecarea din Roma, poetul și exprimă desperarea într'o frumoasă elegie,

Cum, iarna fiind, navigațiunea era întreruptă; trebui dar puternica voință a lui August, să siléscă pe Ovidiu a înfrunta pericolele drumului; el trebui să plece la Tomis în luna Decembrie, de aceea ne spune, că suferi foarte mult din cauza furtunilor.

El se imbarcă la Ancona sau Rimini pentru a trece în Grecia, însă furtuna l aruncă din noú pe cóstele Italiei, de care părea că nu se putea despărți.

Din noú traversând marea Ionică și golful de Corinth debarcă pe istm și ajunse la portul Kenchreai (ađt Ke-

khries) în partea orientală a istmului, vasul Minerva, ca Bellerophon la 15 Iulie 1815 pe Napoleon, conduse la mormânt în Tomis, pe cântătorul dragostelor tinere (*lucor amorum tenerorum*)¹⁾.

De acolo scrise soției sale melancolicele versuri:

«*Dum tua pervenit, dum littera nostra recurrens*»

«*Tot maria ac terras permeat, annus abit*»

(până când să 'mi vie scrisoarea ta și să primesci pe a mea o să trecă un an).

El sosi la Tomis singur, părăsit de amicii săi și de soție, pe care o regretă în cei 8 ani de exil în jalnicele epistole «*Tristia*».

El avea 40 ani la plecarea în exil²⁾, prefectul Mărsiei pe acea vreme era Cecinus Severus³⁾.

1) D-l Gr. G. Tocilescu. Monumentul de la Adam-Klissi, pag. 142, există planul topografic al istmului cu portul Kenchreai. D-a la pag. 143 și 144, dăce referitor la drumul urmat de Ovidiu. «după debarcare la orașul Traianopolis, la îmbucătura râului Ebru, «Ovidiu și urmăzătorii pe uscat prin Tracia, pe valea Ebrului «pe la Uscudana-Adrianopolis, de aci prin munții Idrantcha la țer- «mul Pontului, și pe urmă prin defileul-litoral peste ultima ramifi- «cațiune a Balcanilor, la Tomis; pe când corabia sa și urma înainte «cursul litoralului la Tomis.

«Ovid. Tristium I. II. 2 Gelido tremere cum mense Decembri, «scribentem mediis Hadria vidit aquis. I. 4. 3 nos tamen Ionium «non nostra findimus aequor sponte... V. 19 nam procul Illyriis «laeva de parte relictis interdicta mihi cernitur Italia. I. II. 5. «postquam bimarem cursu superavimus Isthmos. I. 10, scrisă în «Samothrake, narază călătoria prin marea Egeică. V. 20. Trețiam «tetigit fessa carina Samon. Saltus ab hac terra brevis est tempyra «petenti: hac dominum tenus est illa secuta suum. Nam mihi Ri- «tonios placuit pede carpere campos; Hellespontiacas illa relegit «aquis. Pastorum I. 389. Extra canum vidi triviae libare Sapaes, «et quicumque tuas accollit, Haeme, nives.

2) Tristia IV, Eleg. X, vers 95—98.

3) Xenopol, pag. 101.

Ovidiu face un tablou mișcător de miseriile la care era expus în țara exilului:

«*Tam mihi cara Tomis patria qua sede fugatis*»

«*Tempus ad hoc nobis hospita fida manet*»¹⁾.

și tot în această epistolă adresându-se lui Tuticanus¹⁾ scrie, că ar preferi pentru exil, orașului Tomis, ori care altă țară din lume.

Tristele și ponticele formază un precios tezaur de cunoștințe, asupra locuitorilor acestui oraș²⁾.

Se plânge între altele, că și uită limba și că a învățat pe acea a Getilor:

«*Et videor Geticis scribere posse modis*»

pe care o găsește grosolană și nedemnă de spiritul său:

«*Inter inhumanae nomina barbariae*»

«*Quam non ingenio nomina digna meo.*»

În acea epocă limba latină nu era cunoscută pe aici:

«*Unus in hoc populo nemo est, qui forte latine*»

«*Quaelibet e medio reddere verba queat.*»

Adaogă cu melancolie, că s'a desvătă, prin lungă neîntrebuințare, de limba latină:

«*... jam desuetudine longa*»

«*Vix subeunt ipsi verba Latina mihi.*»

Regele Getilor în acel timp era Cotys, care scria poesii; Ovidiu învăță chiar limba Getilor, și deveni precum spune, popular printre dășii, el cânta laudele lui August în poeme getice, întocmite după prosodia latină:

1) Pontica Lib. IV, Epist. 14.

2) A se vedea trad. elegiei 10 din Tristium, cartea III, datorită D-lui B. P. Hasdeu.

«Getico scripsi sermone libellum»

«Structaque sunt nostris barbarâ verba modis».

Senatul și poporul Tomitan, cu totul mândri, că au în sinul lor un poet așa de mare, i acordară scutiri de toate sarcinile.

Îi votară chiar o coroană; modestia sa i făcu însă, să nu primescă această onoare; gândirea și inima poetului căta spre Italia, de aceea el rugă în cei 8 ani de exil, atât pe August cât și pe succesorul acestuia, Tiberiu, pentru grație, însă fără succes.

Ovidiu muri în primul an al domniei lui Tiberiu; și Eusebiu ne spune, că Tomitani i-au făcut o frumoasă înmormântare, și i-ar fi înălțat un monument.

Unde să fie acest monument? Vre-o piatră cu inscripțiune, vre-un indiciu, până azi nu s'a aflat. Dar cine poate ști, ce surprindere ne rezervă viitorul?

Cel puțin Românii, din ziua când au devenit stăpâni pe Constanța, au cugetat cu entusiasm la nefericitul poet roman!

Din Sulmona a răsărit «cântătorul dragostelor tinere», din Mircesci fost-a el cântat după trecerea a 19 veacuri, de cântătorul gintei latine¹⁾.

Dar nu numai poetul român a cântat pe poetul roman! Și cetățenii Constanțieni, nevoind a se lăsa mai pe jos de vechii Tomitani, au știut să onoreze memoria unui geniu așa de mare și unei inimi așa de simțitoare, înălțând pe piața principală a orașului în anul 1887, statua în bronz a nemuritorului poet. Pe pedestal se citește următorul epitaf, pe care singur poetul și-l compusese:

1) V. Alexandri. Ovidiu. Dramă. București, 1890.

«Hic ego qui jaceo tenerorum lusor amorum»

«Ingenio perii Naso poeta meo»

«At tibi qui transis, ne sit gravo quisquis amasti»

«Dicere: Nasonis molliter ossa cubent» (Tristium. Lib. III. El. III).

Iar în românește:

„Aici zac eu, poetul Nasone, cântătorul dragostelor tinere, care am perit din cauza geniului meu; și tu care treci, ori-cine ai fi și iubesci, să nu'ți fie greu a dice: fie țărâna ușoră lui Nasone¹⁾”.

Să reluăm firul istoric:

Pe timpul împărăției lui Tiberiu (14—37 d. chr.) Tomis nu era de cât un mic oraș de provincie²⁾, portul său după arătările lui Ovidiu, nu era propriu pentru vase: «*Nec placidos portus hospita naves habit*».

Desele incursiuni ale Dacilor în Imperiul Roman sub împărăția Flavienilor (Vespasian, Titus și Domițian) nu lăsă timp Tomisului să se desvolte. Se știe, că sub Împăratul Domițian, puterea Dacilor devenise înspăimântătoare și că sub acest netrebnic Împărat, spre rușinea lumii romane, Dacii le impuseră tribut.

1) În anul 1883 se institui un comitet sub președința d-lui Remus Opran, prefect pe atunci, pentru strângerea fondurilor necesare pentru statuă; se distribuă liste de subscripțiuni. Cu banii adunați prin colectă publică și din cei resultați de la un bal dat în acest scop, se comandă statua în Italia, la D. Ferrari, celebrul sculptor din Roma, care făcuse și statua lui I. H. Rădulescu.

Alegerea fu foarte nemeșită, D. Ferrari, pentru respectul ce dădorea memoriei poetului țerei sale, el oferi pentru un preț mic să face statua lui Ovidiu.

În prezența D-lui D. Sturdza, ministrul cultelor pe atunci, se desvelă în August 1887 această statuă, ce se înălță pe Piața Independenței.

2) Tacit. Anal. III. XXXVIII și IV. XLVI—LI.

A trebuit un geniū militar, care să ștergă pata pusă pe aquila romană; acesta fu marele Imperator Traian.

Istoricul drumului urmat de Impărat în al doilea răboiū dacic, este arătat cu multă erudiție de ilustrul nostru arheolog, D-I Gr. G. Tocilescu, în scrierea «Monumentul de la Adam-Klissi», reconstit acest istoric după bazo-reliefurile columnei lui Traian.

În primă-vara anului 105 d. chr., Traian imbarcă armata la Ravenna ¹⁾ și urmă calea până la Byzantium, de unde mergând în Tracia, liniștesce prin prezența sa revolța ce izbucnise. Traian rămâne vara în Tracia, iar în primă-vara anului 106 probabil, și împarte armata în două.

O parte după ce învinge pe barbari la Nicopolis, fondază orașul în amintirea victoriei repurtate ²⁾.

Cea-l-altă se îndreaptă către părțile sudice ale Dobrogei de așii, învinge pe barbari și, în amintirea acestei victorii, pune în 108/9, să se construiască monumentul cunoscut așii de «Tropaeum Traiani» lângă care fondă un municipium.

Orașul Tomis bate monedă în onorea Impăratului, pe una din părți poartă bustul lui Traian, cu coronă de lauri, lorică și manta spre dreapta; pe revers stă scris:

T	O	M	I	Tropaion, compus din coif, lorică,
T	ω	N		două scuturi și două pulpare pe o bază.

Moneda este de bronz și are 20^m diametru. Mai multe exemplare sunt conservate la Brera din Milan.

Pe toate monedele ce s'au bătut în urmă de acest oraș în timpul lui Sever, Caracalla, Plantiliet și Geta

1) Vegetius IV. 31.

2) Victoria repurtată asupra Dacilor la Nicopolis, despre care vorbește Ammian, și află pentru prima oară explicația aci. Aurelius S. Victor. De Caesaribus XIII.

Cesar, se vede reprodus tropaeul monumentului vecin de la Adam Klissi.

Acum orașul Tomis intră într-o nouă față de dezvoltare; zidurile sale apărau o populațiune numerosă, industriasă și comercială.

Sub fericita domnie a Antoninilor, Tomis deveni *Metropola Pontului*¹⁾, adică capitala unei confederațiuni de 5 orașe:

Τὸ κοινὸν τῆς Πενταπόλεως. Aceste orașe erau: Tomis, Istriopolis (Kasapkiol), Callatis (Mangalia), Odissos (Varua) și Dionysopolis; mai târziu intră în confederațiune și Marcianopolis și atunci Tomis se face *Metropola a șese orașe*: εξαπόλιως. Aci la Tomis se adunau în fie-care an deputații celor 6 orașe, ca să desbată cestiunile ce interesau confederațiunea, să voteze budgetul, să alégă deputațiunea spre a duce la Roma Impăratului mulțumirile ca și dorințele orașelor. Tot aci se afla și *Templul lui August și al Romei*, adică templul pentru cultul Impăratului. Constituțiunea orașului Tomis, era ca a celor-lalte orașe grecești, autonomă. Ea și avea adunarea sa, care dedea decrete în numele senatului și poporul Tomitan: ἡ Βουλὴ καὶ ὁ ὄμιλος τῆς μητροπόλεως Τόμιος, sau când scria latinesce: RES-PUBLICA TOMITANORVM.

Între magistrații, s'ei figurau: doi gimnasiarhi, archonți, un nomofylax (judecător), un Ierokeryx (preot), un eclicos (secretar), agoranom (edil), etc. ²⁾

Portul său capătă o însemnătate mare, eorabii din toate țările Mediteranei vin să'l viziteze; corporații de navigatori din Alexandria (οἰκος τῶν Ἀλεξανδρίων) înălța

1) Ion Ghica. Dacia Vechia, Revista română, anul I, pag. 424.

2) Acestea rezultă din inscripțiunile găsite și publicate de D. Tocilescu în Archiv. Epigraphische Mitteilungen din Viena.

temple lui Jupiter Serapis; colegii săi corporații diferite se organizează; se construiesc templuri, amfiteatre și se nalță statui și edificii în onoarea Impăraților, se bat monede de bronz; în scurt judecând după antiquitățile găsite, orașul Tomis era în floare, pe când Imperiul Roman mergea spre decadență.

În primul an al domniei lui Claudius (268), Goții întreprind o expediție maritimă și atacă Tomis. Până la a doua jumătate a secolului al III-lea ținu splendoarea orașului. De atunci însă încep năvălirile Goților, Carpilor și altor neamuri barbare din Nordul Mării Negre.

Istriopolis, Tomis, Tropaeum Trajani (Adam-Klissi), Dionysopolis și Varna sunt prefăcute în ruină.

Trebuia să vină Constantin cel mare, care să aducă siguranță prin aceste locuri, să restabilească granițele Imperiului, să reconstruiască cetățile dărimate.

Precum densusul este întemeietorul cetății Tropeene (Civitas Tropacensium¹⁾, este tot ast-fel și al orașului Tomis; dar noul oraș nu mai poartă numele său vechiu, ci pe acela de Constanța, după numele surorii Impăratului.

Tomis rămâne numai ca denumire oficială în limbajul bisericesc.

Deja sub Dioclețian, Scythia mică, forma o eparchie, al cărui scaun episcopal era la Tomis²⁾. Istoria cunoște 12 episcopi care au păstorit în acest scaun, cunoscut până la jumătatea secolului al IV-lea; ea ne-a păstrat numele vrednicului episcop, care a îndrăznit să oprască pe Impăratul Valentinian să intre în templu,

1) Gr. G. Tocilescu. Monumentul de la Adam-Klissi.

2) Despre existența unei episcopii în Scythia există comentariile lui Balsamon asupra sinodului IV ecumenic, la 451, în Calcedonia (com. Can. XXVIII Πάλλα. T. II. pag. 284).

din cauză că era arian; și acest episcop anume Bretonian (prăsnuit la 25 Ianuarie), a știut să sufere și să plătească cu exil pioasa lui îndrăsnială.

Din istoria noului oraș puține fapte mai cunoștem; inscripțiunile devin din ce în ce mai rare, abia dacă una sau două s'a aflat de D. Tocilescu cu numele de *Konstantziana*; monedele bizantine însă abundă, iar necropola care se întinde până la Anadolkiol rămâne mută, ca și cea cărora mărtea le-a înclăștat pentru eternitate gura! ¹⁾

După un răstimp de 13 veacuri, Românii pun temelii unui nou locaș Dumnezeiesc, prin clădirea *Cathedralei din Constanța* ²⁾.

1) În săpăturile făcute cu ocazia construirii liniei ferate Cerna-Voda-Constanța se găsește că s'a dat peste fundațiunile unei biserici, care, judecând după întinderea lor, puteau fi fundațiunile bisericii episcopale ce a fost în floare în timpul lui Constantin cel mare până la Valens. Coincide găsitrea ruinelor acestei biserici creștine cu faptul întemeierii noului oraș Constanța sub Constantin cel mare. D. Choussier (Convorbiri literare și Farul Constanței No. 29/86) susține pe argumente prea puțin convingătoare, că noul oraș Constanța ar fi fost ceva mai la N. de cât vechiul Tomis. Pe acolo, afară de ruinele bisericii în cestiune, care azi nu mai sunt vizibile, nu există alte ruine, din contra se află cimitirul vechiu, și este de bănuț, după cum presupune D. Tocilescu, că aceste fundațiuni n'ar fi fost de biserică, ci o capelă de mormint ca aceea pe care D-sa a descoperit-o și desgroat-o în luna Septembrie 1896, aproape de locul unde se pretinde a se fi găsit temelile bisericii în cestiune. (A se vedea anexe No. 2, părerea D-lui Choussier)

2) Piatra fundamentală s'a pus la 4 Septembrie 1883, în prezența D-lui P. S. Aurelian, Ministrul cultelor pe atunci.

Ea constă dintr'o cruce cu inscripția:

IS. HS. NI. KA. În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Spirit s'a întemeiat Biserica acesta în urbea Constanța în onoarea și reamintirea Sântilor Apostoli Petru și Pavel, sub Domnia M.

Pe timpul Imperatorului Valens, Goții revoltându-se, merg până la Adrianopoli, bat pe Impăratul și îl omora la 375, pustind un lung șir de ani peninsula Balcanică.

La 447, Atila îndreptându-și forțele sale asupra cetăților încă bogate de pe țărmul drept al Dunărei, ele devin succesiv prada Hunilor. Șapte-șeci dintre ele adevărate oaze de bogății și civilizațiune, printre care Tomis, fură distruse.

Probabil, că în această epocă, cădură și celelalte cetăți pontice.

Sub Justinian (527—565), orașele Dobrogei, între care Tomis, se ridicară din nou din ruine și fură rezidite și întărite pentru a cădea din nou sub repetatele invasiuni ce urmau.

Cu toate acestea, Constanța și continuă existența sa până în secolul al X-lea d. chr., când o jefuiește Bulgaria.

II) *De la stabilirea Turcilor în Europa, până la anexarea Dobrogei la Corôna României.*

În secolul al XIII Bizantinii desemnă în Dobrogea, pământuri Sultanului Seleucid Izzedin. Mai mult de 10,000 familii turcești asiatice se stabiliră aci, pentru a emigra mai târziu în Crimeia.

S. Carol I, Regele Românilor, sub archiepiscopia prea Sfințitului Episcop al Eparhiei Dunării de Jos D. D. Iosiph, în timpul guvernului liberal, presidat de D. I. C. Brătianu, în anul de la născerea Mântuitorului 1883 luna Septembrie în 4.

Lângă această cruce s'a introdus pergamentul comemorativ, mai multe medalii, decorațiuni și monede naționale și s'a acoperit toate apoi cu o piatră de marmură, cu inscripțiunea: Fondat în 1883.

Biserica s'a clădit de Societatea de construcțiuni din fondurile Ministerului Cultelor. Pictura executată de D. Mirea.

Inaugurarea s'a făcut de către P. S. Partenie, Episcopul Dunării de Jos, în 1895, Maiu 22.

În 1356, Turcii pun pentru prima dată piciorul în Europa, prin ocuparea Galipolului de către Sultanul Urcham¹⁾, atunci când morțea surprinse pe cel mai mare sârb, pe Stefan Dușan, pe drumul Constantinopolului și atunci Imperiul său care atinsese apogeul fu împucătat într-o mulțime de principate mici. Nici Serbia, nici Bulgaria nu produsera un om capabil, de a opri pe Osmanlii în mersul lor către S.-E. Europei.

În 1365, urmașul lui Urcham, Sultanul Amurat I luă Adrianopoli, cheia Traciei, care servise timp de 800 ani element de discordie și lupte între Bizantinii și Bulgari, și făcu dintr'ensul capitala Imperiului său.

Pe atunci exista în Bulgaria trei principii independenți.

La Târnova, Ion Șisman: la Vidin și teritoriul din prejur, Ion Stratimir, și la Constanța Dobrotici.

În 1387, Constanța era în puterea lui Ivanco, fiul principelui bulgar Dobrotici, care domnise pe tot teritoriul mărginaș Pontului Euxin, de la Varna la gurile Dunărei (?). E foarte probabil, că clasică Constanția să fi servit de reședință. Numele acestui principe pare a fi rămas întregului teritoriū peste care domnea «Dobrotici».

De la Dobrotici, Dobrogea trece în mâna lui Mircea cel bătrân. Acest viteaz și înțelept Domn se intitulă în chrisovele sale:

«Stăpân al Banatului de Severin, și al orașului Durostorul (Siliștra) și pe ambele țărmuri ale Dunărei, până la marea cea mare».

Dar pe la începutul secolului al XV, Dobrogea cade în mâinile Turcilor, sub Mahomed I.

Încă de prin secolul XII și XIII, Genovezii aveau

1) Xenopol. Ist. Românilor Vol. III. pag. 67.

în mâinele lor, comerțul orientului; și stabilimentele lor comerciale, nicidec adevărate oasii de civilizație se întindeau nu numai pe cotele Pontului, dar chiar unele din porturile dunărene, Giurgiu, Calafatul, datorază fondarea lor republicei Genua.

Urmele lăuate de ei sunt încă în picioare, ca să vorbească de prosperitatea de care s'a bucurat Constanța atunci.

Pe o parte din ruinele vechiului port Genovez, Englezii reconstruieră în 1859, portul pe care îl vedem azi, și numai dacă am adăoga și partea încă remasă în ruină ne am putea face o idee despre însemnătatea Constanței în evul de mijloc.

O dată cu căderea republicei, către sfârșitul secolului al XVII, probabil, că relațiile și coloniile ei comerciale se nimiciră.

Sub dominațiunea turcască, nimic nu mai rămase Constanței din vechia ei splendoră; cu greu ar fi putut cineva să recunoască în micul și neînsemnatul sat Küstendje — nume ce îi se dăde de Turci — pe vechiul Tomis său pe Constanța clasică.

În războiul din 1828, Turcii fortificară Constanța. Despre apă, întărirea fiind naturală, nu avu nevoie de mari lucrări de artă; despre uscat, pe o largime de 500 m., se construi o linie bastionată legată prin mici cortine; această linie de 3 bastioane, sprijinită cu ambele sale extremități pe mare, tăia din continent o mare limbă de pământ, pe care fusese ore-cum orașul roman. Santul era captușit cu ziduri.

Din nenorocire însă, milităresce vorbind, urmele vailului lui Traian, forma o apropiere destul de sigură în contra orașului.

Generalul Rudiger, cu 4 batalioane, opt escadrone și 30 tunuri, fu ordonat a lua această cetate ¹⁾.

La facerea păcii intrările fură rase, urmele însă de sub pământ ale zidurilor subsistă încă, marture tării acestei cetăți ²⁾.

Dacă vre-o dată s'ar mai fortifica acest oraș din nou — și nu ved de ce nu — nu trebuie uitat, consiliul ilustrul mareșal Moltke, a face să intre în sistemul apărării sale și cele 3 movile situate la N. în apropiere.

Încă de la începutul secolului nostru, Dobrogiă și mai ales partea de sud (Valea Carasu) făcu obiectul unor prețioase cercetări cari s'au consemnat în scrieri ³⁾.

La începutul războiului Crimeiei (1854), Divizia franceză comandată de Generalul Espinasse, decimată de holeră în lagărul de la Gargalik în noaptea de 30 Iulie, decise pe Francezii a schimba linia de operație prin Dobrogiă, debarcând trupele în Septembrie la Eupatoria pe cotele Crimeiei ⁴⁾.

În 1860, Constanța era cel mai neînsemnat sâuc turcesc. Câteva colibe de lemn, forma toate edificile sale, câte-va zeci de suflete populațiunea sa. Nimic nu făcea a se crede, că acest sâuc ar fi putut vre-o dată aspira din nou la importanța vechii colonii grecești, pe ruinele căreia el se ridicase; sau la considerațiunea comercială de care se bucurase în mâinile Genovezilor.

1) Colonel Baron de Moltke. *Compagnes des Russes dans la Turquie d'Europe en 1828-29*. Traduction Demler. Paris 1854. Volumul I.

2) Mih. C. Soutzo. op. cit.

3) A se vedea anexa No. 3.

4) A se vedea anexa No. 4.

La această epocă o companie engleză apare; ea obține de la guvernul turc o concesiune și se pune pe lucru: munții sunt tăiați, bălțile secate și Constanța e reunită la Dunăre ¹⁾.

Un mol solid este zidit și periculoasa radă este transformată într'un port sigur: se construiesc cheuri, în lungul cărora vasele încarc cerealele aduse cu drumul de fer de la depozitul Cerna-Voda.

Se remedia lipsa de apă în peninsulă și dificultatea de a o avea de la fântâni, prin mijlocul vagoanelor speciale, care aduc apa de la 23 km.

Satucul Constanța se acoperă cu edificii cu mai multe etaje și cu magazine. Un far este ridicat de la aparițiunea companiei Engleze, începând a înlesni navigatorului aterragiul. Constanța este transformată într'un oraș care număra mai bine de 400 clădiri de piatră. Fără a cuprinde cartierile tătărăști răspândite în depărtare pe latura de N. a peninsulei, populațiunea e de 6000 suflete. La V. formând o mahala separată a orașului, se ridică elegantele locuințe ale Englezilor, autorii acestor transformări.

Acesta era oarecum tabloul Constanței în 1869 ²⁾.

La începutul războiului din 1877, nici o lucrare serioasă nu fu construită pentru apărarea Constanței.

Corpul al XIV răsesc (Zimmermann) compus din Diviziunile 17-a (Porokhovnikof) și 18-a (Narbust) Infanterie și Divizia I-a a Cazacilor de Don (Schamchef),

¹⁾ Convenția încheiată între Ministrul turcesc al afacerilor străine și D. L. Trevor Barclay la 1 Septembrie 1857, reprezentantul «companiei drumului de fer otoman» de la Dunăre la Marea Neagră. Această companie construi și portul.

²⁾ Pilote de la mer Noire. Vol. I. pag. 46. A se vedea și anexa No. 5.

mai având atașată și Divizia IV-a (Pomerantzeff) trece Dunărea la 21—22 Iunie, cu o armată de 35—40.000 oameni.

În Dobrogea se aflau: 24 batalioane, 12 escadrone și 7 baterii, sub comanda generalului Ali-Pașa, având sub ordinele sale pe Suleiman Pașa și Mahmud Pașa.

Constanța era ocupată de un batalion.

La 28 Iunie, generalul Schamchef ocupând Babadagul, trimise o recunoșcere care ajungând în Constanța găsi orașul evacuat de Turci. Populația era protejată contra bașibuzucilor de marinarii vasului englez «The Rapide», ce se găsea în port.

Küstendje situat pe un promontoriu escarpat, este înconjurată de 3 părți de mare și nu e abordabilă decât pe la V; este un port rău inaccesibil vaselor de război; nici un uvrăgiu serios pentru apărarea sa nu se construiește aici la începutul războiului. Rușii îl ocupară fără mari forțări și îl fortificară spre mare cu câte-va uvrage.

Aceste măsuri fură cu atât mai nemerite cu cât Turcii îl bombardară la 25 Iulie, însă fără succes ¹⁾.

În luna August Rușii construiră câte-va lucrări, cari să apere Constanța și despre uscat.

La 11 Iulie (23 st. n.) la 35 mile în mare la larg de Constanța, avu loc o luptă între bastimentul rus Vesta (capitanul Baranow) pacheboiu armat de război și corveta cuirasată turcă Feth-i-Bulend.

Această luptă care ținu 1 ¹/₂ ore (cu pierderi din partea bastimentului rus de 43 morți, iar din a celui turc 7 morți și 33 răniți) fu singura între două bastimente (afară de torpile) în marea Neagră, în acest războiu.

¹⁾ Tacticien. La guerre d'orient. Vol. II. pag. 327.

Ea se mărgini la o violentă canonadă, făcându-și mutual ușore stricăciuni și depărtându-se reciproc, în condițiuni încă destul de posibile de a lupta, pentru un război de natura celui ce se făcea.

La 27 Septembrie 1877, Generalul Mansei, comandantul Diviziei VII de cavalerie încredințat că o brigadă turcă de 6000 oameni, comandată de Riza-Pașa, se fortificase destul de bine cu tunuri la Bazar-gik, eși din Constanța cu oamenii săi executând o recunoștere în acea direcție. Turcii, solid stabiliți în acest oraș, centrul drumurilor din Bulgaria orientală, așteptară înamicul cu încredere, care după o luptă fără mare importanță se întorse de unde plecase.

III) Istoria actuală a Constanței.

Prin tratatul încheiat în congresul de la Berlin¹, în urma tratatului de la St. Stefano², se hotărâse ca Dobrogea să se anexeze la coróna României, în schimbul părții de sud a Basarabiei smulsă de Rusia pe nedrept, ca răsplată pentru sângele românesc vărsat pe câmpiile Bulgariei!

Vlăstarul Romei, transplantat la Dunărea de jos de falnicul împărat Traian, devine după 18 secole, stejarul care 'și întinde ramurile peste ambele țărmuri până la Marea Neagră.

Dobrogea devine *pro-vincia* românească, iar patria «ponticilor și tristelor», oraș românesc la 25 Noiembrie 1878.

A fost grea munca celor chemați a transforma micul sat Küstendje, și a 'l aduce la nivelul celor-lalte orașe din țară.

1) A se vedea anexa No. 7.

2) A se vedea anexa No. 6.

Meritul le este cu atât mai mare, cu cât în scurtul timp de 18 ani, Constanța ați, face obiectul de admirație, acelor cari au cunoscut-o sub dominațiunea turcă. Tristul și monotonul harman al Turcului, ați este partea cea mai frumoasă și mai viabilă a orașului; frumoasă prin edificii mărețe: *Catedrala*, *Hotel Carol*¹⁾, viabilă pentru că *bulevardul*²⁾ și *sala de cură*³⁾ sunt locurile de preumblare ale orașenilor și voiajorilor.

Mi-ar fi greu să arăt an cu an dezvoltarea Constanței, care zilnic sub ochii noștri chiar, se mărește și se înfrumusețază.

VII. Populația.

Populația orașului Constanța, după ultimul recensământ este de 10.419 suflete, ceea-ce dă o densitate destul de mare, de 48 locuitori pe hectar (Bucureștii au 106).

Populația însă, nu este împărțită uniform pe totă suprafața Constanței; densitatea întrece cifra de mai sus în partea peninsulară, iar cea continentală, locurile virane fac să scadă această densitate.

Cu privire la naționalități:

Elementul românesc preponderază (2519), vin apoi Grecii (2460), Musulmanii (2202), Bulgarii (1060) dar nici Oveii nu sunt în număr mic (855).

Studiând tabloul de mișcarea populației, vedem că:

De și mișcarea totală dă o creștere medie de 67 suflete sau 0,64%¹⁾, însă pe când populația ortodoxă crește cu 27 suflete pentru 6.079 sau 0,41%²⁾; oveii au numai pentru 855 suflete, o creștere de 27 sau 3,1%³⁾.

1) Construit de soc. engleză: Romanian hotel company în 1882.

2) Construit de primărie în 1880.

3) * * * * 1892, după dărâmarea vechiului local de la aripa dreaptă a Hotelului Carol.

*Să sperăm că peste câte-va decenii, Dobrogea va deveni o nouă Palestină și Constanța un Ierusalim!*¹⁾

VIII. Strade. Edilitate publică.

Pompierii comunali. Iluminat.

Comuna urbană Constanța, are 62 strade (o piață și un bulevard²⁾).

Stradele părții peninsulare sunt bine pavate (Mak-Adam) și întreținute, însă străme.

În partea continentală, la N. stradei Mangalia, încă în formație, stradele sunt largi și perpendiculare, nepavate însă.

Pentru curățitul stradelor și serviciul incendiului, comuna cheltuește anual 54.760 lei.

Pompieria comună se exercita la început de poliție cu ajutorul hamalilor până în 1880, când s'a creat un serviciu anume; ați pompierii comunali au local, personal (1 comandant și 14 oameni de serviciu), cai (26) și instrumentele necesare (4 pompe mobile și 13 sacale).

- 1) A se vedea tablourile lit. C. D.
Primarii în ordinea succesiunii, sunt:
D. A. Alexandridi (August 1880).
• Holban . . . (» 1881).
• Simonovici (Ianuarie 1882).
• Alexandridi (Februarie 1883).
• Holban (Noembrie 1886).
• Koiciu (Octombrie 1888).
• Holban (August 1891).
• Moisiu (Septembrie 1891).
• Koiciu (Ianuarie 1892).
• Belcik (Mai 1892).
• Koiciu (actual).
2) A se vedea tabloul litera E.

Mai sunt la dispoziția primăriei în cas de trebuință 80 sacagii. Pompierii sunt întrebuințați și la stropitul stradelor, o pompă fixă cu bazin servește în acest scop.

Serviciul municipal se execută pe o scallă destul de mare; stradele sunt în tot-de-una curate, iar gunoierile transportate la 2—3 kilometri afară din oraș.

Iluminatul orașului se face de 359 lămpi cu gaz liquid și costă pe comuna suma de 25,000 lei.

Orașul fiind în pantă, scurgerea apelor de ploie se face cu mare înlesnire; un canal totuși există (de la capătul S. al stradei Carol, pe la atelierul căilor ferate la Mare). Acest canal s'a lărgit și căptușit cu piatră,

Stradele mai principale sunt:

Bulevardul Elisabeta, construit în 1880 pe țărmul S. al orașului; are o frumoasă privire la mare, frumos plantat și bine întreținut. La o extremitate se află: *Hotel Carol și palatul Prințului Gr. Sturza*; iar la cea-l-altă extremitate *Sala de cură și Catedrala*.

Piața Independenței, de bușeu stradelor părții peninsulare; pe piață se află *statua poetului roman Ovidiu*.

Strada Carol I pe prelungirea N. a pieții Independenței, se continuă prin șoseaua Tulcea. Strada plantată în mare parte, bine întreținută. Pe ea sunt următoarele clădiri: *giamia «Azizia», Primăria, Școala primară «Prințul Ferdinand și Principesa Maria» și Spitalul Comunal*.

Strada Mangalia, la capătul căruia se află centrul comerțului de grâne.

IX. Construcții¹⁾.

După statistica făcută la finele anului 1895, în Constanța sunt 1,378 case construite în zid sau piatră,

1) A se vedea litera F.

materiale ce se găsesc în abundență prin împrejurimi.

Pe fie care an Constanța se îmbogățește și înfrumusețază cu construcții solide, igienice și mari.

Prin unificarea liniei ferate și mai ales prin construirea portului, populația mărindu-se, atrase după densa sporirea numărului clădirilor, număr, care totuși azi pare insuficient populației care zilnic afluiază.

Este lesne de profetisat viitorul strălucit al acestui oraș singurul port maritim al țării noastre acum, și că peste o decenie de ani, neînsemnatul sâțuc turcesc Klüstengé de odinioară, va deveni orașul cel mai important de pe totă coasta apusană a Mării Negre.

Numai în vara anului 96 — pentru ca să și facă cine-va o idee despre dezvoltarea orașului — s'au construit peste 30 case cu câte 2 și 3 etaje.

Țermul de Est, cel mai espus surpării și mănăciturilor mării, începe a se consolida prin terase de piatră, de înălțime 10—20 m., având fundamentul la 4—5 m. sub nivelul apei; asemenea terase sunt 5 până acum: cea a Hotelului Carol, a palatului Sturza, a vilei Reynier, a proprietății Magrin și a Hotelului Gambeta.

Remâne primăriei sarcina a consolida și țermul de Sud, (Bulevardul).

X. Poliția.

Sub acest raport, orașul Constanța se împarte în 3: *Coloarea Roșu* la S, *Coloarea Galben* la N, despărțite prin Str. Gării și Portul.

Polițaiul este șeful și are sub ordinele sale 3 comisari și pe Comandantul plotonului de gardiști (56 sergenți de oraș).
Cu poliția, orașul cheltuește anual suma de 23,580 lei¹⁾

Sunt în oraș 53 trăsuri de piață și 178 căruțe (harabale).

¹⁾ Bugetul Comunității Constanța pe anul 1896—97.

Tote autoritățile sunt legate între ele prin oficiuri telefonice, biurul poliției ocupă centrul¹⁾.

XI Bugetul.

Bugetul comunității pe anul 1896 este de 635,667 lei, 92 bani.

Veniturile sunt egale cu cheltuielile.

XII. Starea sanitară.

Personal.

Institute de salubritate publică.

Serviciul Veterinar.

Starea sanitară datorită poziției orașului, constituției solului, temperaturii și curenților aerieni, este bună,

Personalul însărcinat cu serviciul sanitar se compune dintr'un medic, un sub-chirurg-vaccinator și o moșe.

Actualmente sunt în Constanța: 10 Medici (3 militari) și farmaci 5 (1 militară).

Comuna cheltuește anual pentru serviciul sanitar și spitalul comunal suma de 38,390 lei.

Spitalul comunal construit în 1893, este destul de igienic și spațios, corespunzând trebuințelor actuale, este deservit de medicul orașului și 13 ajutoare. Are acum 25 paturi.

Serviciul veterinar se exercită de veterinarul orașului, care supraveghează și abatorul comunal, situat la marginea orașului, pe țermul mării.

Costă pe comună acest serviciu, anual 14.193 lei.

XIII. Comerțul interior.

Pentru satisfacerea trebuințelor consumației locale, afară de diferitele magazine, sunt în Constanța două

¹⁾ Biurourile telefonice sunt: Central Poliția. 1) Portul. 2) Prefectura. 3) Parchetul. 4) Comisia de Roșu și pompierii. 5) Gara. 6) Primăria. 7) Geandarmii. 8) Comisia de Galben. 9) Divizia.

piețe: una în Colórea de Roșu, cea-l-altă în Colórea de Galben.

Necesitatea construirii unei hale centrale, pe un teren deschis, se impune azi cu desvoltarea ce a luat orașul; actualele bărăci înconjurate de clădiri închid și viciază aerul, lăsând la o parte că presintă un aspect, ce nu corespunde de fel progreselor orașului.

XIV. Alimentarea orașului cu apă.

Alimentarea cu apă a orașului Constanța, este una din cestiunile, care reclamă o grabnică soluție.

Actualmente orașul se alimentează cu apă luată de la cele 3 fântâni sistem american (de vânt) din partea nordică a orașului, sau adusă de la fântâna așezată la N. cătunului Anadol-Kiof (cișmea) la 4 k. depărtare de oraș.

Proiectul D-lui Inginer Cucu, elaborat în anul 1895, va deslega de sigur problema. După acest proiect orașul Constanța va fi alimentat cu apă potabilă de la Anadolkiot, captată prin ajutorul unor conducte în beton într'un rezervoriu pe movila Avretük, lângă cazarma Cavaleriei și de aci distribuită iarăși prin conducte cu o desvoltare de 12,500 metri în oraș, unde 88 fântâni, — din care 3 monumentale: Gară, Piața Independenței, Catedrala — vor fi instalate.

După calculele D-lui Inginer Cucu, orașul poate avea — în vederea sporirii populației până la 40,000 suflete — 200 litri pe zi de cap, sau 4000^{m³} zilnic. (Bucurescii aveau în 1894: 106 litri zilnic de cap).

Costul lucrărilor (pentru o cantitate ce s'ar putea mări — în vederea sporirii populației) se urcă la suma de 830,000 lei sau 20 lei 75 bani de fie-care cap, pe m. c. pentru o populație de 40,000 suflete.

Comuna în bugetul anului corent, a prevădut pentru primele cheltuieli în acest scop, suma de 80,501 lei,

sau 20 lei 75 bani, de fie-care cap pe m.c. pentru o populație de 40,000 suflete.

Comuna în bugetul anului corent, a prevădut pentru primele cheltuieli în acest scop, suma de 80,501 lei.

XV. Clima¹.

Clima Constanței rezultă din observațiile meteorologice; ast-fel:

I. Presiunea atmosferică	{ mijlocie 761.1 maximă 780.0 28/XI*) minimă 742.7 4/II.
II. Temperatura aerului C°	{ Mediu 11.8. Max. 32.8 29/V. Min. —17.0 22/I.
III. Observațiuni udometrice pentru H=30 ^m , hu=1, ^m 5, S=500 ^{cm²}	{ Plóie: 445.6 ^{m/m} . Maxima în 24 ore: 63.0 21/VII Numărul zilelor în care cantitatea de apă, provenită din plóie, zăpadă, măsărchie sau grindină a fost cel puțin egală cu 0.1 ^{m/m} , este 66.
Udometrul Seewarte (Hamburg).	{ Numărul acelor în care cantitate a fost egală cu cel puțin 1.0 ^{m/m} , este 57.
H=înălțimea solului. hu= „ instrumentului S=suprafața în °/mp.	{ Numărul zilelor cu zăpadă, 13. Numărul zilelor în care solul a fost acoperit cu zăpadă, nici una. Grosimea stratului de zăpadă=0.
IV. Umexela absolută °/o.	{ Media 9.5. Maxima 20.9 2/IX. Minima 1.0 21/I
V. Umezela relativă °/o.	{ Media 83. Maxima 100. Minima 28 5/VIII.

1) St. Hepits. Observațiile meteorologice generale.

*) Frațiunea 28/XI însemnă: ziua 28 din luna 11.

VI. Nebulozitate (0—10).	Media 5.1.	
	Zile senine	134
	Nouróse.	111
	Acoperite.	121
	Pe direcții:	<u>m.</u>
	De la N.	317
	» » N. E.	63
	» » E.	76
	» » S. E.	19
	» » S.	246
VII. Vânturi.	» » S. V.	19
	» » V.	67
	» » N. V.	255
	» » N.	33
	» » E.	33
Iuțela în M. pe sec.		
Mediū=122.		

XVI. Băi. Stabilimente

Mijloce de transport

Am vorbit mai sus (cap. V § 5) despre însemnătatea acestei stațiuni balneare maritime, încă din antichitate.

De la ocuparea Dobrogei de către Români, Constanța a fost din an în an, mai mult vizitată în timpul verii și băile de mare din ce în ce mai căutate.

La început, stabilimentele de băi erau așezate în marginea orașului chiar (Hotel Carol, Hotel Gambeta, Biserica Armână, Port, etc.).

Azi sunt instalațiuni afară din oraș, la o depărtare de 3 kilometre spre N. V. pe coasta mării «la vit».

Pentru înlesnirea transportului, și pe un preț mic, căile ferate pun, în timpul verii, la dispozițiunea publicului un tren, care circulă de mai multe ori pe zi între oraș și băi.

Ambarcarea se face la 4 halte în oraș și 2 la vit. În fața ultimei halte la vit, se află parcul băilor, fru-

mos plantat și bine întreținut; de aci o șosea în pantă coborâ costă la stabilimentul de băi.

La vit, publicul găsește pe lângă clima temperată, aerul sănătos și distracția în timpul căldurilor verii, sănătatea, efectul bine-făcător al băilor de mare.

Se mai află în Constanța 3 localuri de băi calde (1 militară).

XVII. Cultul

Sub raportul Cultului, Constanța, ca și totă Dobrogia, aparține Episcopiei Dunării de jos.

Actualmente sunt în Constanța următoarele Biserici:
I. Măreța Catedrală, cu hramul Sfinților Apostoli Petru și Pavel.

II. Biserica comunității Elene, construită între anii 1864—67.

III. Biserica Bulgară.

IV. » Catolică.

V. » Protestantă.

VI. » Comunității armene, clădită în anul 1880

VII. Sinagoga israelită.

VIII. Șapte giami, din care două: «Mahmudia» construită de Sultanul Mahmut pe la 1722 (1239 al erei turcești) și «Azizia» construită în 1860 de Sultanul Abdul Aziz, sunt cele mai de notat.

Cimitire sunt 3:

Ortodox, Protestant și Turcesc; sunt așezate la marginea orașului

XVIII. Instrucțiunea publică

Instrucțiunea publică se dă în următoarele școli:

Un gimnaziu, creat în Octombrie 1896 în locul desființatei școle normale pentru institutori și învățători (ce

a funcționat de la Noembrie 1893, până în Septembrie 1896, când a fost transferată la Câmpu-Lung).

Școala primară de băieți No. 1 }
 » » » fete No. 1 } create în Februarie 1879.

Ambele ocup localul «Școala Principele Ferdinand și Principesa Maria».

Școala primară de băieți No. 2 }
 » » » fete No. 2 } n'au local propriu.

Mai sunt încă în Constanța, următoarele institute private:
 Un pensionat «Lelia Petraru».

Școala comunității Bulgare.

Școala comunității Eline cu local propriu.

Școala comunității Armene.

Școala comunității Israelite.

Două scoli turcesci (câte una pe lângă fie-care giemie mare).

XIX. Marca

Marca orașului Constanța este: O corabie cu pânze, lângă un far ce poartă în vârf un steg.

XX. Autorități și instituții publice și private.

1. Prefectura ¹⁾

Sub raportul administrativ, Dobrovia la ocupare, fu împărțită în 3 județe: Tulcea, Constanța și Silistra nouă.

Acesta din urmă, după un an se fuzionează cu județul Constanța. Localul ocupat de prefectură la 13 Noembrie 1878, era vechiul «*Conak*» turcesc, în fața arestului preventiv de aji (Str. Traian), ars în Decembrie 1882. Acum prefectura ocupă local închiriat.

Pentru construirea unui palat administrativ nou, s'a votat suma de 265,000 lei; terenul însă nu e definitiv ales.

¹⁾ A se vedea Tabloul lit. G.

2. Divizia activă ¹⁾

Divizia activă a fost creată la Bucuresci în Octombrie 1878, fu destinată a ocupa Dobrovia și a avea reședința la Tulcea, unde ajunge în seara (4^{1/2} p. m.) de 16 Noembrie 1878.

Personalul intemeietor al acestei Divizii a fost:

D. General Anghelescu Gheorghe, Comandant.

D. Lt. Colonel Argyntoianu, Șef de Stat-major.

D. Căpitan Șaguna, Oficer de Stat-major.

D. Adjunct cl. I Bengescu, Intendent.

D. Medic de Regiment cl. I Niculescu Ion, Medic Șef.

D. Colonel Herkt, comandantul Artileriei.

D. Lt. Colonel Peiu, Șeful Statului major de geniu.
 Primele trupe, cari ocupară Constanța, la 23 Noembrie 1878 fură: Batalionul IV vânători și o baterie de artilerie.

Reședința Diviziei active se strămută la Constanța în ziua de 22 Maiu 1883 și se instalează în localul pe care îl ocupă acum, clădire ce aparținea Companiei drumurilor de fer engleze, cedată după rescumpărarea liniei, Ministerului de război.

La 1 Aprilie 1884, prin Înaltul Decret No. 1084, se înființează primul Batalion recrutat din oamenii dobrogeni, căci până aci țineau garnisóna numai regimente trimise din țară.

Fu numit: «*Batalionul de Dorobanți din Dobrovia*»²⁾

¹⁾ A se vedea tablourile lit. H și I.

²⁾ Oficerii intemeietori ai Batalionului:

Maior Vicol N. comandant. Căpitan: Orleanu G., Teodorescu C., Ghizdăvescu I., Vișoreanu D., Locotenent: Cugler C., Chiriță G., Tocilescu A., Mărgăritescu N., Sub Lt. Profiriu C. Manolescu A., Caimacan S., Ad-țor cl. III: Alexandrescu A., Drăgoi D.

cu reședința în Constanța; el primi drapelul la 10 Mai 1886.

Tot la 1 Aprilie 1884 se crează *două escadrone de Călărași Dobrogene*, din cari unul cu reședința în Constanța.

Batalionul de Dorobanți fu transformat, prin Inaltul Decret No. 824 pe ziua de 1 Aprilie 1888 în *Regimentul de Dorobanți Dobrogia*, numit în urmă *Regim. Dobrogia No. 33* și în fine *Regim. Tulcea No. 33*.¹⁾

Acest regiment din cauza lipsei de localuri încăpătoare pe atunci, schimbă la 1 Mai 1891 garnisona la Tulcea rămânând la Constanța numai un Batalion.

La 20 Aprilie 1894, cu Inaltul Decret No. 1548 se creă *Regimentul Constanța No. 34*²⁾, recrutat numai din regiunea județului și avându-și reședința la Constanța. Acest Regiment primesce drapelul la 10 Mai 1894.

Escadronele de Călărași, la 1 Aprilie 1895, prin Inaltul Decret No. 1524, fură transformate în *Regimentul*

1) Oficerii întemeietori ai Regimentului :

L-t. Colonel Cristodorescu D. Comandant, Maiori : Nicol N. Ajuțor Lătescu, Căpitan : Niculescu Ion, Emanoilescu N., Olănescu N., Negrea Ion, Ruja D., Iordan P., Georgescu, Locotenenți : Mărgăriteșcu N., Constantinescu M., Alcaz C., Stoiculescu Victor, Chiriță Gh., Petroviel C., Hagi Gh. N., Conta Chiriac, Ad-tor II : Alexandrescu Alex., Dragomirescu Dr., Sub-Locotenenți : Cealac Paul, Botez Al., Dumitriu Ion, Popoviel Anton, și Angelescu C-tin.

2) Oficerii întemeietori :

Lt-Colonel : Crasan C. Comandant, Maiori : Dumitrescu S. Ajuțor, Tarnoschi I., Căpitan : Hagi Gh. Șeful depozitului, Ad-tor I : Poliacof N., Cassier, Ad-tor II : Cioran G. Imbrăcămintea, Căpitan : Ionescu Alex., Blăniță N., Basarabescu I., Velciu Anghel, Antonescu Ilic, Castris Matei, Săndulescu D., Mihaescu G., Popescu Istrate, Moscu Gh., Constantinescu Marin, Locotenenți : Daniilescu Ion, Buță Vasile, Anastasiu P., Parasch. Ion, Ionescu D. M., Teut Bug., Mărgineanu A., Papastopoi A., Poetasu Stan, Sub-Locotenenți : Enășescu A., Botez N., Știrbei Gh., Ceneșcu Ion.

9 Călărași¹⁾ cu 4 escadrone; regimentul cu reședința în Constanța, primi drapelul la 28 Noembrie 1895.

La 1 Octombrie 1896, prin Inaltul Decret No. 2206 se crează *Batalionul VI Vânători*²⁾ recrutat din regiunea Corpului II-lea de armată, iar nu din Dobrogia, ca celelalte 2 Regimente. Acest Batalion se instalează în cazarmele construite anume în acest scop, în vara anului 1896.

Lipsa localurilor pentru trupe în Constanța se simți încă de la început, de aceea în 1880 se construiește un pavilion pentru un escadron de cavalerie cu grajduri și dependinți și un pavilion pentru două companii de infanterie.

În vara anului 1886 se mai construiește :

1. *Un pavilion pentru artilerie, încăpător pentru două baterii, cu grajduri și remize.*
2. *Un pavilion pentru Stat-majorul Regimentului de Cavalerie.*
3. *Un local pentru Inchisărea militară.*
4. *Un pavilion pentru Stat-majorul Regimentului de infanterie.*
5. *Un deposit pentru munițiuni.*

1) Oficerii întemeietori :

L-t. Colonel : Budișteanu N. Comandant, Căpitan : Popescu D. Ajuțor, Locotenenți : Negoescu G., Rădulescu Th. Contabil, Medic de Reg. cl. I : Zissu Achil, Veterinar în rezervă Petrescu Ion, căpitan : Niculescu Ion, Bogdan V., Locotenenți : Ioniu A., Pop. A., Tomșa D., Nuțescu C., Sub L-t. : Pop Ion, Codrescu C. Răducașescu Gr., Frim C.

2) Oficerii întemeietori :

Maior : Brătuianu Mih. Comandant, Căpitan : Dumănescu Mih., Stratilescu Ștefan, Richman Theodor, Genoveanu Gh., Locotenenți : Epure Traian, Ionescu E. Marin, Alessiu Alexandru, Leca Aristide, Sub L-t. : Plesniță Adrian, Niculescu Vasile, Eremita Gh., Orlean Petre, Ad-tor III : Dumitrescu Mih., Gălășescu Alex.

6. Un local pentru Menutanța.

Tóte aceste cazărni, situate la N. și în afara orașului au fost ocupate de trupe la 15 Octombrie 1886.

Spitalul Militar s'a instalat la 22 Mai 1883 într-o clădire a companiei engleze, cedată ca și localul Diviziei.

Spitalului aparține Secția sanitară detașată de la Corpul III de armată (Galați); de la 1 Aprilie 1890 ea formează corp în parte.

Manutanțel aparține Compania 5-a subsistență, creată la 1 Iulie 1891 cu Inaltul Decret No. 2483.

Consiliul de resor al Diviziei active înființat la 1 Ianuarie 1879.

Compania de jandarmi ruvali funcționând de la 1 Octombrie 1895.

3. Tribunalul

La ocuparea Dobrogei, un regulament de administrație publică a justiției, a instituit în fie-care plasă câte un tribunal de ocol, două cărți de apel sub denumirea de «Tribunale de apel» (Turcea și Constanța), precum și în fie-care comună câte o judecătorie comună, care însă de fapt n'a funcționat de cât pe alocurea.

În fie-care plasă mai era câte un tribunal Macometan ale cărui atribuțiuni era să cerceteze și să judece ces-tiunile de familie dintre Musulmani; hotăririle lor erau supuse apelului Tribunalelor de apel.

Aceste tribunale Mahometane se compunea dintr'un hoga al localității și doi membri aleși de locuitori; atât președintele cât și membrii erau confirmați de Ministerul Justiției.

Tribunalele de apel și ocol aveau organizare și competență specială.

Tribunalele de ocol se compunea: dintr'un judecător, un suplininte, un substitut, un grefier și mai mulți co-

piști; ele cumulau competența tribunalelor de județ, a judecătoriilor de ocol și a judecătoriilor comunale, după valoarea și natura afacerii; hotăririlor lor, când judecau o afacere de competența tribunalului de județ erau supuse apelului la tribunalele de apel; când însă judecau o afacere de competența judecătoriilor de pace, hotărîrea era pronunțată în ultima instanță.

Tribunalele de apel erau compuse: dintr'un preșe-dinte, doi membri, un supleant, un prim-procuror, un procuror, un grefier, un ajutor și mai mulți copişti.

Pe lângă fie-care tribunal de ocol, precum și la tribu-nalele de apel luaū parte și doi membrii accesori, aleși de populațiune; această dispozițiune însă nu s'a aplicat, de cât numai la o parte din tribunale.

După câte-va luni de funcționare, s'a desființat unul din tribunalele de apel (acel din Constanța), rămânând numai cel de la Tulcea; asemenea s'a suprimat și substituții de la tribunalele de ocóle, afară de cei de la Tulcea și Constanța, însărcinându-se cu suplinintele cu func-țiunea de substitut; acesta era substitutul primului pro-curator, de pe lângă tribunalul de apel, care îndeplina și atribuțiunile judecătorului de instrucție.

La 1 Septembrie 1886, s'a pus în aplicare legea vo-tată în Martie 1886, prin această lege s'a modificat or-ganizarea creată prin regulament, apropiându-se de orga-nizarea justiției din restul țării, ast-fel: în fie-care comună s'a înființat câte o judecătorie comună, în fie-cere plasă câte o judecătorie de ocol și la reședințele județelor Constanța și Tulcea câte un tribunal de județ; s'au desființat tribunalele mahometane, cari erau în fie-care plasă și au rămas numai două: Constanța și Tulcea; asemenea s'a desființa tribunalul de apel din Tulcea, trecând totă Dobrogia în circumscripțiunea curții de apel Galați.

Organizația și competența judecătorilor de ocol, era conform legii din 1878. Tribunalele de județ aveau deosebită în competența și organizarea lor, astfel: n'aveau judecător de instrucție și atribuțiunile acestuia se îndelpliniau de procuror.

Această lege s'a modificat la 1 Aprilie 1894; s'au desființat judecătoriile comunale; judecătoriile de ocol au suferit ôre care modificări, în cea ce privește circumscripțiunile și competența.

În cea ce privește crimele, în Dobrogiă ne-existând instituția juraților, instrucția se făcea de substituții tribunalelor de ocôle și se judecau de tribunalul de apel; astăzi, instrucția se face de judecătorul de instrucție de pe lângă tribunalul de județ și se judecă de curtea de apel din Galați.

4. Tribunalul Mahometan

Tribunalul mahometan instituit conform art. 61 din legea pentru organizarea Dobrogei din 9 Martie 1880, modificată prin art. 39, 40 și 41 din legea asupra organizării judecătorești din Dobrogiă, promulgată la 30 Martie 1886.

Competința sa se întinde numai asupra proceselor de căsătorie și succesiune, cari se judecă conform legilor și usurilor musulmane.

Personalul acestui tribunal coprinde:

Un cadîu și un grefier, recunoscuți de Ministerul Justiției și retribuți de statul Român.

5. Judecătoria

(A se vedea «Tribunalul»).

6. Arestul preventiv

De la 1 Ianuarie 1879 și până la 1 Aprilie 1886, a funcționat sub denumirea de *penitenciar central*,

când prin desființarea tribunalelor de ocôle, penitenciarul rămase numai arest preventiv.

Loculul ce l'ocupă (Str. Traian) este propriu al Județului, o clădire rămasă de la Turci, cărora le a servit pentru acelaș scop. Construcția e slabă, localul neîncăpător și nehygienic.

7. Portul¹⁾

Pe o parte din ruinele vechiului port genevez, compania engleză «*Danube and Black Sea railway Co. Limited*» reconstrui în 1859 portul, în limitele celui actual aprôpe. Ruinele portului și magaziiilor geneveze se ved încă (în 1896), urmele splendoarei de odinioară a Constanței. (A se vedea planul).

Am vorbit mai sus (anexa 5) și am arătat inconvenientele ce prezintă portul, încă pe la 1877; deja atunci era insuficient traficului de cereale; azi, prin legătura directă ce Constanța are cu restul țării, portul servește ca debușeu pentru produsele întregii țări.

Dacă comparăm țifra exportului cerealelor, în anii 1876 și 1895 (tabelele literile A și J), vedem pentru:

anul 1876.	368,862 tone
» 1895.	69707.927 »

Cifrele vorbesc de la sine și nu mai e nevoie de comentarii, pentru a vedea că portul Constanța de acum, nu mai poate servi trebuințelor ce din zi în zi cresc.

Nu mult după rescumpărarea portului (1881), guvernul român votă prin legea din 29 Martie 1885²⁾ un credit de 21 milioane lei, trebuincioși la mărirea portului Constanța.

1) A se vedea Tabloul lit. J.

2) A se vedea M. Of. No. 1 din 2 Aprilie 1885, Înaltul Decret No. 1051

Lucrările nouă încredințate casei *Adrien Hallier*, s'au început în primă-vara anulul 1896.

Piatra fundamentală s'a pus în digul despre larg la 60^m de la țerm, în ziua de 16 Octombrie 1896, în prezența *M. S. Regelui Carol I și a Familiei Regale*.

Pergamentul cu inscripțiunea comemorativă¹⁾ s'a așe-

1) *Nol Carol I, prin grația lui Dumnezeu și voința națională, Rege al României*. În anul mântuirii 1896 în a șase-spre-țecea zi a lunii Octombrie, am pus piatra de temelie pentru construirea portului Constanța pe țărmurile Mării Negre. Dumnezeu dându-Ne în Domnia-Năstră asupra acestei țeri nu numai ani de glorie, ca, împreună cu viteza mea oștire, să-i pot da independența și o poziție statornică, dar și ani de pactică domnie, am lucrat cu râvnă și stăruință pentru înflorirea și prosperitatea României! Îmulțind căile de comunicație și rețeaua căilor ferate unind cele două țărmuri ale Dunării prin podul de la Fetesti-Cernavoda, luat-am hotărîrea ca aceste temelie și neperitore lucrări să fie desăvârșite prin întemeierea unui port la țărmurile vechiului Pont-Euxin, unde din veacurile cele mai depărtate comerțul a găsit un loc de adăpost, unde atâtea monumente istorice ne aduc aminte vechia dominațiune a strămoșilor noștri Romani, și unde 'și a sfârșit zilele marele poet Ovidiu.

În al treis-șecilea an al Domniei-Mele și al cinci-spre-șecilea al fondării Regatului am pus astă-zi piatra de temelie a acestei însemnate lucrări, față fiind Majestatea Sa Regina, Altețele lor Regale Principele și Princesa României, Înaltul Cler, Miniștrii Mei Președinți și Vice-Președinți Corpurilor Legiuitoare, Înalții Demnitari ai Statului și Corpul Technic.

Nădăjduim că Dumnezeu ne va ajuta să desăvârșim în liniște și fericire lucrarea începută astă-zi, care va duce peste mări numele Românilor și va înlesni în toate vremurile, transportul bogățiilor acestei țeri.

Spre amintire, am scris acest document în două exemplar, din care unul se va așeza în piatra de temelie, iar altul se va păstra în arhiva Statului.

Actul a fost iscălit de: M. M. L. L. Regele și Regina, A. A. L. L. Principele Ferdinand și Principesa Maria, Marele Duce Boris Vladimirovici; de D-nii Miniștrii: D. Sturza, E. Stătescu, A. Stolojan,

dat într'un bloc de beton și s'a acoperit cu o lespede de marmoră, ce pörtă inscripția:

16 Octombrie 1896.

8. Companii de vapóre. Agenții

1. Serviciul maritim român
2. Johnston W. & C-nie.
3. Fraissinet & C-nie.
4. Messageries Maritimes.
5. Wilson (Hull).
6. Lloyd austriac.
7. Deutche Levante Linie
8. P. M. Courttji & C-nie
9. Florio & Rubattino.

9. Vama¹⁾

Funcționază de la 1 Ianuarie 1879.

10. Călea ferată. Gara

Ca și portul, călea ferată Cernavoda-Constanța a fost construită de aceeași societate în 1862.

În Constanța era administrația Companiei de exploatare instalată în localurile ocupate acum de Căile noastre ferate.

Aci erau și atelierele acestei Companii.

Linia împreună cu portul a fost rescumpărate de guvernul român în anul 1881, pentru suma de 17 milioane lei.

P. Poni, General C. Budișteanu, C. I. Stoicescu, și de D-nii P. S. Aurelian, C. Schina, G. Lahovari, G. Filiti, P. Tereșanu, A. Saligny, I. B. Cantacuzino și P. S. Sa Parthenie al Dunării de jos. Cu această ocazie s'a bătut și o medalie comemorativă.

1) A se vedea Tabloul litera K.

La 14 Septembrie 1895, această linie s'a unificat cu cele din țară, prin construirea podului de peste Dunăre.

Acum gara Constanța numai corespunde traficului de călători și mărfuri, și probabil în timpul. său după construirea portului, gara se va transforma radical.

11. Poșta și telegraful

Funcționează de la ocuparea Constanței de Români.

12. Regia monopolului

Inițiat biroul în Constanța în anul 1882.

13. Banca Națională a României

Ocupă localul său propriu și funcționează de la 1 Mai 1894.

14. Banca Agricolă

Funcționează de la 20 Octombrie 1894.

15. Creditul Agricol

Funcționează de la 1 Aprilie 1883.

16. Camera de Comerț

Inițiată cu Inaltul Decret No. 2115/80 Monitorul Oficial 208/80).

17. Societăți de asigurare

1. «Națională».
2. «Dacia Romania».
3. «Unirea».

18. Agenții diplomatice și consulare

1. *Austro-Ungaria. Consulat*, inițiat la 1 Octombrie 1861.

2. *Belgia. Consulat*, funcționează de la 12 Noembrie 1880.

3. *Turcia. Consulat*, funcționează de la ocuparea Constanței de Români.

4. *Germania. Vice-consulat* inițiat la Iulie 1865.

5. *Franța. Vice-consulat* creat la 1 Decembrie 1862.

6. *Rusia. Vice-consulat*.

7. *Marea-Bretanie. Vice-consulat*.

8. *Spania. Vice-consulat*.

9. *Suedo-Norvegia. Vice-consulat* inițiat la Iulie 1865.

10. *Italia. Agenție consulară*. Girante consulul Austro-Maghiar.

11. *Bulgaria. Agenție consulară*. Girante consulul Turc.

12. *Grecia. Agenție consulară*. Girante consulul Rus.

XXI. Clădirea institutului geografic

Situată pe țărmul mării la aripa dreaptă a hotelului Carol. Scopul acestei clădiri este arătat chiar pe inscripția ce poartă:

ROMÂNIA

INSTITUTUL GEOGRAFIC AL ARMATEI

PUNCTUL DE ORIGINĂ

AL NIVELMENTULUI DE PRECISIE AL ȚĂRII
STABILIT ACI ÎN CONSTANȚA PE ȚĂRMUL MĂRII NEGRE
ÎN ZILELE M. S. REGELUI CAROL I
ÎN AL XXIX AN AL DOMNIEI LA 15 SEPTEMBRIE 1895.

XXII. Importanța militară

Ideea de fortificarea portului și orasului

Prin legătura directă ce are cu întreaga țară și prin lucrările mari și costisitoare, abia acum începute, Constanța va deveni primul port maritim pe coasta apusună

a Mării Negre: ideea de a o fortifica pe coste și pe apă trebuie să ne preocupe, de ôre-ce Constanța va fi primul obiectiv al unui atac ce ar veni pe Marea Neagră.

Fortificarea pe uscat încă nu e fără importanță; această necesitate a fost semnalată de ilustru Mareșal Moltke în 1837¹⁾.

«Dacă vre-o dată s'ar fortifica acest oraș nu trebuie uitat a face să intre în sistemul et de apărare și cele 3 movile situate la N. în apropiere».

Ast-fel, fortificată pe uscat și pe apă, Constanța va deveni o cetate maritimă, pivotul de manevră al unei armate de apărare din Dobrogiă, în flancul unei armate de invazie de la N. (Rusia) sau de la S. (Bulgaria), care ar avea de obiectiv podul de la Cerna-Vodă.

Prin forma eșindă, orașul și portul prezintă inconvenientul că poate fi lesne expus unui bombardament; se poate însă anihila acest inconvenient prin forturi și baterii judicios așezate.

1. *Fortificarea cotelor.* În cadrul studiului ce ne interesează nu vom considera de cât costa Mării Negre mărginașe portului și orașului.

Cum orașul este clădit pe un esind, trebuie ales vârful cu o poziție centrală, pe care s'o ocupăm cu un uvragiu permanent, solid construit și destul de bine armat, ca ast-fel să reziste artileriei navale, s'o țină la o bună depărtare de port și să apere costa la N. și S. până la 4 k. distanță. Această poziție centrală ar fi bine aleasă pe locul ocupat acum de *Hotel Carol*, dacă considerați economice nu s'ar opune.

Dar în cestiunea apărării țerei considerațiunile mili-

1. Maréchal du Moltke. Lettres sur l'orient. Traduites par A. Marchand. Paris 1877.

tare primază și într'o viitoare fortificare a portului, *Hotelul Carol* trebuie sacrificat, căci de alt-fel această măreță construcție va fi cea d'înteu espusă unui bombardament.

Până la 4 k. spre N. costa răsăritenă poate fi apărută prin 2 baterii de costă.

La S., un fort identic construit și armat cu cel de la *Hotel Carol*, va trebui așezat pe costă pe micul cap de la «vit», la 5 k. spre S. orașului; acesta ar face sistem și cu fortificarea de uscat.

Pentru memorie să le numim: pe unul *fortul Carol*, iar pe cel-l-alt *fortul Elisabeta*.

2. *Molul fortificat.* Pentru fortificarea pe apă a portului, este necesar a studia țermul, adâncimea mării în vecinătate și natura fundului.

Țermul S. al Constanței este acoperit cu stânci, destul de pronunțate la *hotelul Carol* și pe tot litoralul. Ele se continuă și în mare parte până la o distanță de 300^m (1¹/₂ encăblures); iar adâncimea apei aci este de 20—25 piciore. (1 picior englez=0^m, 304,794).

Din colo de acest strat de stânci, natura fundului este nisiposă.

Adâncimea mării, până la 2¹/₂ k. de la țerm este de 13^m.000¹⁾.

Lucrările noului port merg până la 1.200^m în mare și la o adâncime maximă de 12^m, (digul despre larg. A se vedea planul) sunt prin urmare espuse bombardamentului.

Dacă s'ar construi la 1500^m de la molul despre larg, un dig fortificat în felul celui de la *Cherbourg*²⁾, portul ar fi la adăpostul proiectilelor inamice.

1) Corréard. Atlas. op. cit. pag. 59—60.

2) Marga. Géographie militaire. Forts de Cherbourg

Forma acestui dig, unghiulară; vârful unghiului pe prelungirea și la 1500^m depărtare de molul exterior al portului; deschiderea unghiului de 140 grade. Grosimea zidului între 80—100^m. În vârful unghiului construit un fort mare «central». Laturile: cea de E. de 1470, având la extremitate *fortul de Est*, să se mențină o deschidere de 1000^m între această extremitate și țerm, deschidere care să fie curățită de pietrele cari ar face dificilă navigația; latura de V. lungă de 882^m aparată la extremitate prin *fortul de Vest* și cu o deschidere de 300^m până la țerm, pentru esirea vaselor.

Executarea acestui proiect, pe cât de îndrăzneț pe atât de folositor, ar necesita cheltueli colosale³⁾ dar o repetăm: în cestiuni de apărarea țării, considerațiunile economice cad în al doilea plan.

3. *Fortificații pe uscat* pentru care trebuie ținut seama de configurația terenului și căile de comunicație.

Cu privire la teren, există deja păreri emise de Mareșalul Moltke; avem de adăugat, că movilele despre care vorbește în «Lettres sur l'Orient» nu pôte fi de cât culmea délului la 5 k. spre N. de Constanța, semănată de movile.

Acastă culme presintă marele avantajii fortificației, acela de a avea înaintea sa o vale destul de largă.

Căile de comunicație ce converg spre Constanța sunt: șoseaua Tulcea, care pôte fi apărată cu un fort de oprire și Calea ferată Cernavodă cu șoseaua Mangalia, ambele pot fi aparate în acelaș mod, formând sistem cu fortul «Elisabeta».

Restul arcului de cerc, coprins între aceste două forturi, pôte fi aparat cu o linie întărită de felul celei de la Galați.

3) Digul de la Cherbourg, costă pe Franța 69 milioane. (E. Reclus. Géographie universelle. Vol. 2. pag. 660).

XXIII. Viitorul Constanții

Ne ramâne pentru Incheierea studiului, a atinge cestiunea economică și socială a orașului, de la care fără îndoială atârână viitorul lui.

Am arătat la partea istorică epocile de mărire, ca și cele de decadentă ale Constanții, până a deveni miserabilul și neînsemnatul sâțuc Küstendje «o grămadă de pietre puse unele peste altele fără var sau mortar, care să le dea o legătură» după arătările istoricului Dumitru Cantemir, despre satele turcești acum un secol și mai bine, în scrierea sa «Histoire de l'Empire Ottoman», pe care l'a vizitat.

Genovezii, și după dâșii Englezii, recunoscără în semnătatea acestui punct comercial de pe țermul Mării Negre.

Se înțelege că ei, și mai ales cei din urmă, nu lucrară de cât cu interes speculativ, interes care se mărgini numai asupra liniei ferate și portului.

Orașul primi foarte puține schimbări, și anume cele necesitate de interesele comerciale.

Acești doi factori economici dar: calea ferată și portul au transformat întru cât-va Constanța.

Când am vorbit despre port am arătat, că mișcarea comercială în anul 1895 întrece pe cea de sub Englezii cu țifra colosală de 69.339,065 tone; ceva mai mult, dacă comparăm țifra esportului cerealelor din primele 8 luni ale anului 1895, cu acea din luna Octombrie numai, vom găsi o dierință îndoită aprôpe în numărul de tone exportate în luna Octombrie, asupra esportului celor 8 luni.

Acastă dierință este cauzată prin deschiderea comunicației de peste Dunăre. Ați Constanța servește de debușeu cerealelor din întreaga țară.

Față cu acest avânt comercial, care se va mări într'un

viitor foarte apropiat prin dezvoltarea ce va lua noul port, spre care țara noastră și a îndreptat totă atențiunea în ultimii ani, și pentru care se cheltuiesc sume enorme, cei chemați la conducerea destinului acestui viitor măreț oraș, sunt dator să caute din timp mijlocele, cari l-ar da dezvoltarea ce merită.

Nu tot ast-fel stau lucrurile sub raportul social, în care patria mamă nu și-a pus tot interesul.

Vroesc să vorbesc de cestiunea colonizării Constanței cu elemente românești.

Dacă la Cap. VII am arătat, că elementul românesc preponderază, acesta era relativ, căci dacă din populația română a Constanței (de 2519 suflete) vom scădea populația cazarmilor, care se urcă la peste o mie óment, ne rămân cam vr'o 750 barbați.

Și n'am zis încă totul, elementul românesc din Constanța este reprezentat printr'o populație flotantă compusă din militari și funcționari fără stabilitate; *ast-fel fișra românilor stabili nu se urcă la mai mult de 10 proprietari și comercianți.*

Acesta este numărul de coloniști români în Constanța, după un interval de aproape 20 ani de la ocuparea Dobrogei.

Ast-fel stă realitatea lucrului în româneasca Constanță!

Excludând elementul musulman, între elementele preponderante sunt: bulgarii, grecii, ovrerii și armenii, preponderante și prin faptul că tot comerțul stă în mâinile lor.

«Elementul grec, ovreresc și armén — ȳice d-nul Nacian¹⁾ — este respândit aproape în totă peninsula (Dobrogi), și se póte ȳice chiar, că numai dorința de

¹⁾ I. I. Nacian. La Dobroudja économique et sociale. Paris, 1886.

câștig îi face a se respândi și a duce ast-fel o viață nomadă. Lectorul cunoște îndestul caracterul și aptitudinile acestor rase. De aceea nu ne vom opri mai mult de a le face apologia. Cu toate acestea credem necesar a adăoga, că Grecii și Ovrerii acestui ținut sunt mai puțin civilizați și prin urmare mai răpitori, de cât coreligionarii lor din tot restul Europei.

«Ast-fel ei sunt considerați în această țară ca o adevărată plagă socială, care departe de a fi pe cale de vindecare, tinde din ce în ce a câștiga proporțiuni și a cotropi tot corpul acestei nenorocite țări, care în schimbul unei sincere și generóse ospitalități, este exploatată în toate felurile de aceste două secte, a căror rapacitate de alt fel este proverbială»¹⁾.

Până acum, iată cu ce fel de elemente este colonizată Constanța!

Dacă pe lângă lăudabila solitudine ce țara pune de face din Constanța primul port pe cóstele apusane ale Mării Negre, s'ar uni și cestiunea colonisării ei cu Români, opera ar fi complectă.

Mijlocele adoptate de Francezi în colonizarea Algeriei m'î pare c'ar rezolva problema, și s'ar putea aplica și la noi.

Ideia creării unui cartier românesc, ar deveni o realitate atât de mult dorită, atât de mult așreptată; prin vânđarea terenului cu prețuri scăđute, apoi prin intervenirea statului, societatea de construcții ar împodobi foarte repede Constanța cu clădiri românești.

Colonisată Constanța cu element românesc, trebuie în urmă ales personalul căruia să i se încredințeze destinele acestui oraș.

«Acești funcționari — ȳice D-nul Nacian — nu trebuiesc

¹⁾ I. I. Nacian op. cit. pag. 142.

aleși la întâmplare: ei trebuie aleși printre ómenii capabili a îndeplini diferite sarcini dificile și delicate tot de o-dată, pe care colonia le reclamă.»

«Ei vor fi numiți pe un termen mai mult sau mai puțin lung, căci numai oferindu-le o garanție de stabilitate statul póre fi sigur de a avea funcționari devotați și desinteresati.

«Acești funcționari vor fi luați de preferință dintre persoanele originare ale coloniilor.»

Iar D-nul Courcelle Seneuil :¹⁾

«Primul personal al unei colonii, trebuie ales după natura teritoriului (în cazul nostru comerțanți), cari să importe cu prețurile cele mai avantajoase posibile produsele manufacturiere din ateliere recunoscute și cari să esporte produsele coloniilor.

«Un personal mic de administrație și unul mai numeros însărcinat cu *instrucțiunea primară* completează societatea născândă și desevêrșese prin o a pune în condițiuni economice suficiente a o face viabilă.»

Cestiunea colonisării Constanței cu element românesc cere grabnice și sorióse măsuri, dacă vream să nu regretăm în urmă miliónele grămădite la Dunăre și Marea Neagră, atunci când póte va fi prea târziu!

FINE

¹⁾ Traité d'économie politique Tom. II. pag. 485—486.

A N E X E

ANEXA No. I

Vechia întindere a Mării Negre ¹⁾

După tradiționalele cunoștințe ce ne au lăsat vechii istorici și geografi greci și latini, asupra întinderii M. Negre, ea trebuia să se fi confundat cu M. Azov, M. Caspică și Marea sa și lacul Aral, și să fi acoperit prin urmare imensele câmpuri situate între și dincolo de aceste mări, adică Crimeea, Taurida, Georgia, în fine ținuturile de la N. Cubanului de la E. Caucazului, aproape de Volga și totă țara ce forma litoralul M. Caspice și al M. Aral coprinse în acestea și pustiurile Manitei și ale Embei. Cercetarea acestor ținuturi justifică atare tradițiune istorică, și inspecțiunea naturii solului nu lasă nici o îndoială asupra șederii ce apele au făcut aci.

După aceleași tradițiuni și probabilități munții cei înalți ai cōstei meridionale ai Crimeei formau atunci o insulă în mijlocul Pontului Euxin, și lanțul Caucazului cu totă Circasia, o peninsulă considerabilă. Asia-mică, câte-va părți ale Rumeliei și ale Bulgariei, mai cu seamă muntele Hemul au prezentat tot-d'a-una Mării Negre o barieră de netrecut, care cu toate secolele scurse de atunci, nu a trebuit a suferi de cât prea puține schimbări, chiar în urma rupturii Bosforului tracic și al evacuațiunii apelor ce resulta din acesta. Epoca acestui mare cataclism, care se perde în nopțea timpurilor, fu fără îndoială aceea a unuia din acele potopuri, cari în

1) Corréard, op. cit. pag. 15—17.

necară Tracia, Grecia și toate părțile situate la Miază-zi de Pontul Euxin sau M. Neagră și a cărei tradițiune a trecut de la fabulă în istoria grăcă, sub numele de poporul lui Ogyges¹⁾ și potopul lui Deucalion²⁾, etc.

Oricum însă, reduse de un lung număr de secolți la o foarte mică întindere, comparativamente N. Neagră și M. Azov a vădut în această întindere mai micșorându-se, și țărmurile lor schimbând puțin câte puțin aspectul și formele prin aterisările marilor fluvii, cari se aruncă în ele, precum: Dunărea, Nistrul, Niprul, Donul, etc., și prin depozitele încetisore ale nenumăratelor mici riulețe și cursuri de apă, cari se varsă în aceste mări.

Forța valurilor opusă curentului, în aceste fluvii, a ridicat bare, cari formază limanurile, ce se ved la imbucătura mai multora din ele. Este dar prea admisibil, că o mare parte din forme contururi sau sinuosități, date de cei vechi cōstelor Pontului Euxin, forme și sinuosități atât de diferite de acele ce li se cunosc astăzi, în loc de a fi fost productul ignoranței și al imaginațiunii, ele erau reprezentațiunea fidelă a adevăratelor stări, la diferite epoce.

ANEXA No. 2.

Studiu archeologic asupra numelui Constanței,
de D-nul U. Chousserie.

Numele Kustendje, dat de către Turci, și Constanța dat de către Români capitalei Dobrogei, îmi pare o erorē, ce trebuie semnalată aici, când numeroase desco-

1) Potopul lui Ogyges, după He odot, a avut loc cître 1796 a. chr.; 200 ani după stabilirea grecilor în Europa.

2) Potopul lui Deucalion a avut loc în Thesalia în 1580 a. chr. Pe lângă aceste două, Platon face mențiuni de un al 3-lea acel al lui Lycaon, care după marmurele Arundel a avut loc un secol înainte războiului Troiei.

periri archeologice au probat până la evidență, că acest oraș nu este altul de cât vechia *metropola a Pontului*, Tomis.

Denumirile cele false de mai sus, au fost datorite acestei credințe, că orașul Constanțiana, fondat sau rezidit de către Constantin cel Mare în onorea surorii sale, se ridică tocmai pe locul actual al Constanței.

Ast-fel italianul Mario Niger, și învățatul arhiepiscop grec Meletios a cărui geografie a fost publicată în Veneția în anul 1728 și retipărită în 1807 fac confuzie între Tomis și Constanța.

Hellert, în charta generală a Bulgariei și a României apărută în 1839, scrise în paranteze numele Constanța sub Küstendge.

D. Boué, care a vizitat cu cea mai mare băgare de seamă, Turcia Europeană, cade în aceeași erorē când dice: «Ușor recunósce cine-va pe Istriopolis în Caraharman, Constanța în Küstendge, Callatis în Magalia».

Bouillet, în dicționarul universal de istorie și geografie dice: «Küstendje sau Constanța».

Larousse, în marele dicționar universal al secolului al XIX, scrie vorbind despre Tomis. «Mai tâtciū orașul ia numele de Constanția sora lui Constantin cel Mare.

Kiepert încercă de a abate această credință în atlasul topografic al Pontului Euxin ce publică în Berlin în 1846; el aședă Constanția între Istropolis și Tomis, dar adoptând iar opinia comună, întruni în a doua sa ediție aceste două orașe într'unul singur.

Și totuși Tomis și Constanția, erau deosebite după mărturisirea lui Ierocles, care scria pe la sfârșitul secolului al VIII, sub domnia împăraților Arcadiū și Onoriū, o notiță asupra provinciilor și orașelor de căpetenie ale Imperiului de Orient.

După acest scriitor, Constanția era un oraș din Scythia

provincia VI din Imperiū, a cărei capitală era Tomis.

Constantin Porfirogenitul, care domnia la Constantinopol pe la începutul secolului al X-lea, stabilește aceeași deosebire între cele două orașe ale sale în opul său «De Thematibus».

Cele două opere sus menționate, pot fi regăsite în «Imperium Orientale» publicat în 1711 la Paris de către Anselmo Banduri, călugăr din Ragusa, devenit membru al Academiei inscripțiilor și bibliotecar al Ducelui de Orleans.

O chartă Venețiană, lucrată în secolul al XIII, ce o putem vedea în palatul Dogilor, arată pe Tomis pe locul unde se află Constanța azi, iar orașul Constanța este însemnat mai la S.

Formaleoni în «Istoria fiziologică și politică a comerțului, navigațiunii și coloniilor celor vechi la M. Neagră» pare a fi moștenit de la Venețiani date certe asupra localităților din evul mediū. El face deosebirea între Tomis și Constanța și aședă acest oraș în poziția în care îl arată harta de mai sus.

Călugărul Nestor, cel mai vechi istoric rus, în lucrarea sa principală, o cronică de la 862—1106, care este izvorul cel mai bogat al istoriei primitive a Slavilor nu intrunesc Tomis cu Constanța, ci din contra, el citează aceste două orașe într'un mod deosebit.

Acastă cronică publicată în Petersburg în 1867 după un manuscris găsit în 1716 de către Petru cel mare la Königsberg, a fost tradusă la Paris de către Louis în 1834.

Butkow, în «apărarea croniceii lui Nestor» menține aceeași deosebire între cele două orașe.

Macariū, episcopul Veneției, în opul său intitulat «Istoria creștinilor în Rusia» publicată în 1864 scrie următoarele vorbind de eparhia Scytiei și capitala ei «To-

mis nu trebuie a fi confundat cu Constanța, fondată de către Constantin cel Mare, aceste două orașe au trăit până la al X-lea secol, ca orașe deosebite».

Tomis al lui Ovidiū și Constanța lui Constantin s'au prefăcut óre într'un oraș? Când și cum? Istoria stă mută în privința acestei alipiri suspecte, din contra le arată trăind amândouă cu traiul lor propriū, până la dărîmarea lor de către Bulgari.

Probabil, că Genovezii, după ce pe la sfârșitul secolului al XIII-lea, contribuiseră puternic a restabili pe Impărații Greci pe tronul Constantinopolului, stabilirea comptuare pe malurile M. Negre, ei se aședară pe locul unde se află azi Constanța—probă, portul lor situat la 300^m la V. de portul nou — și găsind câte-va ruine, său mai bine negăsind nici o urmă vechie, uitând cu totul pe Ovidiū și readucându-și mai bine aminte de Constantin, al cărui Imperiū 'l scăpaseră, ei reinviază vechiul nume Constanța, pe care Turcii 'l schimbără în Küstendje după cucerire, pe care Românii l'au prefăcut iar în Constanța în urma anexiunii Dobrogei.

ANEXA No. 3.

Scrieri referitoare la Dobrogea și Constanța

Pe la 1825, sub îndemnul guvernului Austriac, Turcia proiectă a uni Dunărea cu M. Neagră printr'un canal, prin valea Kara-Su.

Proiectul unei asemenea lucrări fu studiat de inginerul Wincke în anul 1839—40. Dificultățile terenului calcaros al văii însă, se opuseră la executarea proiectului și încercările rămăseră infructuoase. Cercetările sale au fost publicate în 1840 în «*Das Karassu-thal zwischen der Donau unterhalb Rassowa un dem Schwarzen Meere bei Küstendschi, in Monatsberichte über die*

Verhandlungen der Gesellschaft für Erdkunde zu Berlin 1840».

Mai târziu, D-l Jules Michel, în 1862 publică în «*Memoires de la Société impériale des antiquaires de France, XXV, 3-ème série, T. V. Paris 1862*» cercetările sale asupra terenului dintre Rasso-va-Cerna-Voda și Constanța, cercetări făcute în scopul de a se construi un drum între Rașova și Constanța, iar mai în urmă construirea liniei ferate de achi.

Împreună cu dânsul a mai luat parte D. C. Allard, care scrisese în 1864 «*La Bulgarie orientale. Paris 1864*».

D. Ernest-Desjardins publică în 1868 în *Révue archéologique Française «Voyage dans la Région du bas Danube».*

Însă cea mai importantă scriere este aceea a D-lul Karl F. Peters, publicată în 1867 «*Grundlinien zur geographie und geologie der Dobrudscha*» studiu, în care, pe lângă cercetările sale proprii s'a servit și de alte 25 scrieri, hărți și planuri¹⁾.

Corréard, în uvrăgiul său «*Guide stratégique dans*

1) I) A. Boué, *La Turquie d'Europe* Paris 1840. 4 volume.

II) A. Boué. *Récueil d'itinéraire dans la Turquie d'Europe.* Viena. 1854. 2 volume.

III) Von Winke. *Valea Cara-Su între Dunărea de jos de Rasso-va și M. Négra la Constanța* (în l. germană).

IV) T. Spratt *Capitai*. *Route between Kustendje and the Danube* Londra 1856.

V) Moltke. *Marșurile Ruso-Turcești în Turcia Europeană în 1828—29 cu o hartă și planuri*, Berlin 1845 (în l. germană).

VI) Baron de Bazaucourt. *L'expédition en Crimée.* 2 volume Paris 1856.

VII) A. Viquesnel. *Voyage dans la Turquie d'Europe.* Paris 1855, 1861, 1863.

VIII) C. V. Wutzer. *Voiajiul în orientul Europei.* 2 volume. Eberfeld 1860 (în l. germană).

IX) Koch. *Voiajiurile în orient.* Weimar 1846 (în l. germ.).

la mer Noire» spune: Orașul Küstendje, numit de Grecii moderni Constantza, este situat pe un cap, care apără rața la S. E. el e la 11 mile de Tuzla (1 milă=1852^m) și la 21 de Mangalia. Se va avea grijă a se evita cîsta de N. E. a acestui oraș, mărginită la la 1¹/₂ milă în larg de un lanț de stînci. Altele se găsesc cu înterupere mai deăarte de țerm, la o adncime de 25—30 picioare sub apă (3 picioare=1^m). Capul Constanța este încă garnisit de stînci, la 300 (1¹/₂ encâblures) spre S. și E. de bastionul meridional.

X) Patrick O'Brien. *Ducatele Dunărene tômnă și iarna 1853.* Rusia de S. și țerile turcești dunărene. Leiptzig 1854 (în l. germ.).

XI) E. V. Sydow. *Privire asupra frontierei Turco-Rusești.* Cu o hartă 1856 (în l. germană).

XII) Le Jean. *Etnografia Turciei Europene.* 1861 (în l. germ.).

XIII) Ionesco et Iowano. *Voyage agricole dans la Dobroudja,* avec un carte ethnographique et topographique. Constantinop'e 1850.

XIV) Adaus la Statistica Dobrogiel, extras r'iat'o comunicare a vice-consulului austriac din Tulcea-Viena 1863 (în l. germ.).

XV) E. Taibout de Marigny. *Hydrographie de la Mer Noire et de la Mer Azow.* Triest 1856.

XVI) *Commission Européenne du Danube.*

XVII) T. Spratt. *On the geology of Varna and the Neigh bou-ring parts of Bulgaria.*

XVIII) Szabó-Josephe. *Egy continentalis emelkedés észölye desöri Europa délkeleti részén.* Pesta 1862.

XIX) K. F. Peters. *Comunicări despre petriificațiunile Dobrogiel «Analele Institutului Geologic» 1863* (în l. germană).

XX) K. F. Peters. *Comunicări de pre cercetările geologice a'e Dobrogiel «Analele Institutului Geologic» 1864* (în l. germ.).

XXI) K. F. Peters. *Stabilirea înălțimel barometrice în Dobrogiel 1864.* 1865. (în l. germană)

XXII) Harta tetrului de resboiu din 1828—29, scala 1/420.000.

XXIII) Accasi chartă redusă la jumătate.

XXIV) Harta Turciei Europene în 21 foi lucrată de mare stat-major Austriac.

XXV) Kiepert. *Harta Turciei Europene.* Berlin 1853.

ANEXA No. 4.

Operațiunile Diviziei Franceze și a Spahiilor în Dobrogia¹⁾

La începutul războiului Crimeiei (1854) Francezii voră a porni contra Rusiei, luând drept bază primă de operație Varna, Balcik și Constanța. Mareșalul St. Arnaud, voină a trimite din Varna o recunoșcere repede la Nordul Dobrogiel, în scopul de a atrage atențiunea inamicului în această parte și a-l face a se teme de o mișcare în scopul de a-i tăia linia de retragere din Muntenia, însărcină cu acesta pe *Spahii de Orient*, corp nou format, sub comanda generalului Iusuf.

Divizia I-a Canrobert, trebuia a-l susține; dar cum acest general se afla cu un bastiment de război în recunoșcerea cōstelor Crimeiei, divizia fu comandată prin interim, de generalul Espinasse.

În ziua de 27 Iulie s. n. la 3 1/2 ore după amiază, trupele generalului Espinasse se opriră în bivouac la Constanța aproape de lacul Pallas, unde capul colonei își aședase lagărele, cam la o leghe departe de oraș.

Küstendjé, ca toate orașele Turcești ale Dobrogiei nu este de cât o grămadă de ruine, recente încă, pe care Cazacii le-au lăsat în urma lor, totul era dărâmat și confuz.

Avant-garda corpului de recunoșcere a colonei Spahiilor de orient, sub comanda lui Iusuf, ce avusese în acea zi o primă întâlnire neînsemnată cu Cazacii, făcu cunoscut generalului Espinasse prezența trupelor rusești înainte.

Pentru orice eventualitate, acesta și apropiă lagărul de avant-gardă. A doua zi la Karnasani (Karanasuf) la N. de Kustendje, avant-garda avu o nouă și scurtă luptă de masă cu masă.

1) Baron de Bazancourt. *L'expédition de Crimée*. Paris. 2 vol.

Bașibuzucii se bătură bine și oficerii francezi (Magnan și Sérionne) ce și comanda, abia și putu opri cu mare greutate de a urmări pe cazacii, cari se retrăgiau spre Babadagh.

Iusuf se determină a cădea pe neașteptate, printr'un marș de noapte peste grosul trupelor rusești, reunite în jurul Babadagului; însă în momentul când, la 6 ore seara, ordinul de plecare fu dat, 500 de oameni rămaseră întinși pe pământ și nu se mai putură ridica. Holera se abătuse ca fulgerul peste colona expediționară. Pe la 8 ore, 150 erau morți și 350 în agonie.

Colona generalului Espinasse, care înaintase la Gargalic, fusese și ea isbită. Inamicul încă nu apăruse și cadavrele acoperiau deja câmpul în toate părțile, șanțurile se săpau și pământul mișcat, răspânda în jurul emanațiuni pestilențiale. Adesea brațele care săpau se apropiă înainte de a și fini opera. și acelea care țineau casmaua se întindea, în tăcere, pe marginea gropii întredeschise, pentru a nu se mai ridica.

Acei cari trăiau erau încărcăți pe cai sau purtați de soldați, iar atelagele artileriei erau pline cu bolnavi.

Acestă noapte fatală fu cea de 30 Iulie 1854.

Colona reluă drumul Constanței și Magaliei, lăsând în urmă mormintele soldaților, triste semne de trecerea sa. Espinasse se reintorse la Pallas.

La 31, totă divizia reunită evacua bolnavii către Constanța, unde vaporul Pluton și transporta. În acea noapte și a doua zi 800 bolnavi sunt transportați spre Constanța.

La 1 August, divizia părăsesce Pallas, iar la 2, numărul bolnavilor devine și mai considerabil, așa în cât harabalele nu mai putea pridi cu transportul lor.

Acestă tristă împrejurare, probă Francezilor că Do-

brogiă *este un cuib de friguri și o sorgintă de holera*¹⁾.

Ei schimbă iute planul războiului și cu toate că în August 1854 ei erau încă în Dobrogiă, în Septembrie același an, debarcaseră la Eupatoria pe cóstele Crimeiei.

ANEXA No. 5

Mișcarea portului Constanța în timpul dominațiunii Turcilor²⁾.

Rada Constanței, formeză un mic golf natural între două capuri, este adăpostită de vânturile de la N., în schimb însă prea expusă celor de la S.V., S-E și chiar S. lucru ce produce serioase stricăciuni. Portul a fost construit de o companie engleză în 1859 pe locul vechiului port genovez.

Cu toate lucrările importante executate în diferite rinduri, portul lasă mult de dorit, ast-fel lucrările cari 1 închid fiind economic construite sunt slabe și expuse a fi stricate de furia valurilor.

Acest port în vederea traficului drumului de fer

1) Cu ocazia unor săpături făcute la malul mării, pe locul ocupat acum de sala de cură, s'a găsit oseminte franceze din acest război. Aceste oseminte s'a adunat și pus în cavoul unui monument, ce s'a ridicat la 9 Maiu 1894 la cimitirul din Constanța, de către guvernul francez. Monumentul poartă inscripția :

LA FRANCE
à ses
SOLDATS MORTS
pour
LA PATRIE
1854-1855

La inaugurarea monumentului au asistat : D-nii De Coutoly din partea guvernului francez și general Băicoianu, din partea țării noastre.

2) Baron d'Hogguer. Reenseignements sur la Dobrodja. Bucuresci 1879.

Küstendje-Cerna-Voda a fost construit prea mic și peste puțină a conține un număr suficient de vase la chei pentru o încărcare repede.

Portul nu are locul necesar manevrelor vaselor mari și intrarea, din cauza nisipului grămădit, nici o dată n'are o adâncime superioară la 17¹/₂, rar 18 picioare engleze (1=0^m,304794) insuficientă vaselor mari încărcate, cari se găesc ast-fel forțate a și complecta încărcătura în radă, în paguba neguțătorilor.

În schimb însă compania are un mare număr de magazine, cari servesc de depozit cerealelor, fie la Constanța sau Cerna-Voda, însă numărul acestor magazine nu poate fi suficient serviciului de export într'un an bun de recoltă.

Materialul rulant al drumului de fer este în prea bună stare, dar insuficient.

Comerțul. *Import.* Ar fi greu a da o statistică exactă asupra importului Constanței, căci documentele detaliate lipsesc ; autoritățile turcești au luat totă arhiva vămii și administrației principalele articole de import consista și se mărginea la consumația locală.

Bumbacuri ordinare, încălțăminte, haine, lăcătușerie, ferărie, marchidănie, coloniale, orez, vinuri, liqueruri, lumânări, lână, petroleu etc.

Exportul. este de două feluri : de transit și acela al produselor locale. Tablourile anexate¹⁾ ale exportului cerealelor, comunicate de direcție căilor ferate și portului, ne dă o idee exactă despre aceste două feluri de export în 1875, 76 și 77.

Din portul Constanța se exporta afară de cereale, lână brută, piei și vite. În 1876 s'a exportat aproape 18.000 mii pentru Constantinopol (costul 5 lei loco),

¹⁾ A se vedea tablourile litera A și B.

30.000 berbeci (12—14 lei), lână țigăie 300.000 ocale (1.50—2 lei) piei de miel și de berbeci 7000 la Viena (3 lei perechia), 200.000 ocale brânză de calitate I (0.80—1 leu), 50.000 de calitate II (0.60—0.70).

Companiile «Messageries Maritimes Francaise» «Lloyd austriac» și «Florio» exportă aproape toate cerealele și lâna.

Afară de aceste 3 companii, o mulțime de vapore mici, care încarcă cereale, închiriază puntea pentru transportul vitelor de la Constanța la Constantinopol; este imposibil a găsi date esacte asupra exportului animalelor.

Lacurile Sūdghiol, Anadolkiol și Tasaulu din apropiere de Constanța erau arendate cu 1600 lei anual. Peștele fiind mediocru, nu servia de cât la consumația locală.

Cât de neînsemnate ar părea aceste detalii azi, ele dobândesc cu timpul o importanță capitală.

De am poseda acum date asupra mișcării portului din timpul Genovezilor, ele ar fi de o neîngăduită valoare!

ANEXA No. 6

Tractatul de la San-Stefano ¹⁾

Incheiat la 19 Februarie (3 Martie) 1878, cuprinde 29 articole și a fost semnat de: Conte Ignatiev, adjutant general al M. S. Imperiale și Melidow șambelanul curții Imperiale pentru Rusia și de Savfet-Pașa, ministrul afacerilor streine și Sadulah, ambasadorul M. S. Sultanului pe lângă curtea Imperiaală a Germaniei, pentru Turcia.

¹⁾ Tacticien op. cit. vol. XII, pag. 747—759 și Gh. Bibescu. Istoria unei frontiere pag. 15.

Articole privitoare la România sunt:

V. Sublima Pörtă recunoște independența României, care și va susține drepturile ei la o despăgubire ce se va desbate între abele părți.

Până la incheierea unui tact direct între Turcia și România, supușii români se vor bucura în Turcia, de toate dreptățile garantate supușilor celor-alte puteri europene.

XII. Toate cetățile de pe Dunăre se vor rade. Nu vor mai fi de aci înainte pe marginile acestui fluviu, nici o fortăreță, nici bastimente de război în apele principatelor Bulgariei, României și Serbiei, afară de cele staționare întrebuintate până acum, și bastimentele ușoare destinate la poliția fluvială și la serviciul vâmlor.

Drepturile, obligațiunile și prerogativele comisiunii internaționale de la Dunărea-de-Jos sunt menținute intacte.

XIX. Indemnitatea de război și pierderile impuse Turciei, pe care M. S. Impăratul Rusiei le reclamă și pe care sublima Pörtă se angajază a le rambursa, se compun:

a) 900 milioane ruble cheltuieli de război, întreținerea armatei, înlocuirea materialului, comenzi pentru război.

b) 400 milioane ruble, pagube suferite de literalul meridional al țării în comerțul exportului, industriei și drumurilor de fer.

c) 100 milioane ruble, pagube suferite de provinciile Caucazul prin invazie.

d) 10 milioane ruble, pagubele și interesele supușilor și instituțiilor rusești în Turcia.

Total 1 miliard 410 milioane ruble. Considerând încercăturile financiare ale Turciei și în acord cu M. S.

Sultanul, Impăratul Rusiei a înlocuit plata celei mai mari părți din sumele enumerate în paragraful precedent, prin cesiunile teritoriale următoare:

a) Sangiacul Tulcei, adică districtele: Kilia, Sulina, Mahmudia, Isaccea, Tulcea, Măcin, Babadag, Harsova, Kustendje și Medgidia precum și insulele Deltei și insula Șerpilor.

Neavând dorința să 'și anexeze acest teritoriū (Sangiacul Tulcei) și insulele Deltei, Rusia 'și rezervă facultatea de a le schimba cu partea Basarabiei deslipită prin tractatul de la 1856 și limitată la miază-zi cu talvegul brațului Kiliel și gura Sary-Stambul.

Cestiunea împărțirii apelor și pescăriilor va urma să fie regulată printr'o comisiune Ruso-Română în timp de un an de la ratificarea tratatului de pace.

b) Acastă cesiune de teritoriū valorează 1 miliard 100 milioane ruble. Pentru modul plății a 300 milioane ruble, se va regula între guvernele Imperiale.

c) Cele 10 milioane ruble, indemnitate pentru supușii și instituțiile rusești în turcia, ele se vor plăti pe măsură ce reclamațiunile interesatilor vor fi examinate de ambasadorul Rusiei la Constantinopol și supușii sublimei Porți.

ANEXA No. 7

Congresul din Berlin

Congresul din Berlin, început la 13 Iunie și terminat la 13 Iulie 1878 și a sfârșit lucrările în 20 de ședințe. Tractatul coprinde 64 articole, din cari cele privitoare la România sunt :

XLIII. Cestiunea Independenței. XLIV. Cestiunea ovreilor și altele. XLV. Cestiunea Basarabiei. XLVI. Cestiunea Dobrogei. XLVII. Cestiunea apelor și pescuitului, XLVIII. Cestiunea transitului, XLIX și L. Ces-

tiunea consulilor I.I. Cestiunea substituirei României la drepturile și obligațiunile Porții pentru teritoriul cedat LII. Cestiunea Dunării și fortărețelor sale, cestiunea Dunării și navigațiunii sale ¹⁾.

Articolul 46 § 2 dice :

Traseul frontierii va fi hotărît la fața locului de comisiunea europeană (prin art. 11 al tratatului) pentru delimitarea Bulgariei.

Acastă comisiune se compunea din :

B. Orero (Italia), V. Wendel (Germania), C. Ripp (Austria), I. V. Lemoyne (Franța), H. B. Hamley (Anglia), A. Bogolubow (Rusia), M. Tahir (Turcia), iar din partea României :

Ferichidi, colonelii : Fălcoianu, Arion, Slăniceanu.

Comisiunea 'și începu lucrările la 17 Septembrie 1878 și le-a terminat la 12 Septembrie 1879, determinând traseul frontierii pe care o avem azi spre Bulgaria.

¹⁾ Semnatarii acestui tratat au fost :

H. Bismark	} pentru Germania.	L. Corti	} pentru Italia.
V. Bulow		D. Launay	
Bohenlohe			
Andrassy	} pentru A.-Ungaria.	Gortchakow	} pentru Rusia.
Karolyi		Schouvalow	
Haymerle		P. d'Oubril	
Waddington	} pentru Franța.	Al. Carathéodory	} pentru Turcia
Saint-Vallier		Mehmed Ali	
H. Deprez		Saddoulah	
Beaconsfield	} pentru Anglia.		
Salisbury			
Odo Russell			

De la a 10-a ședință (1 Iulie 1878) fură admiși și delegații români : Brătianu și Cogălniceanu.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

A N E X E

Faint table structure with multiple columns and rows, possibly a ledger or inventory list.

BIBLIOTECA JUDETEANA „IOAN N. ROMAN” CONSTANTA

TABLEUL LITERA A

EXPORTUL CONSTANTEI ÎN ANUL 1876

PAVILIONUL	TONAJUL			CEREALE TRANSIT								CEREALE DIN TERĂ						TOTAL	TOTAL GENERAL				
	Cu pașare	Vapores	Total	Orz	Porumb	Măis	Ovăz	Secară	Pădure	In	TOTAL	Orz	Porumb	Măis	Ovăz	Secară	Tăbăc	In	TOTAL	TOTAL GENERAL			
																					qrs	qrs	qrs
Anglia	10	74	84	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1330	9004	10334	157786	168120	
Austria	6	—	6	—	—	—	—	—	—	—	8433	—	—	—	—	—	—	1000	—	1000	5874	14207	
Italia	22	—	22	—	—	—	—	—	—	—	60136	—	—	—	—	—	—	—	—	60136	18905	78549	
Grecia	8	43	51	—	—	—	—	—	—	—	1027819	—	—	—	—	—	—	414	1171	1175	282546	152735	
Turcia	180	—	180	—	—	—	—	—	—	—	635513	—	—	—	—	—	—	4613	830	4695	36531	109384	
Engia	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8501	—	—	—	—	—	—	—	—	8501	—	8110	—
Romania	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3804	—	—	—	—	—	—	—	—	3804	—	3804	—
Danemarca	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3067	—	—	—	—	—	—	—	—	3067	—	278	3347
Germania	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8553	—	—	—	—	—	—	—	—	8553	—	7375	15689
Belgia	317	57	374	—	—	—	—	—	—	—	74100	—	—	—	—	—	—	—	—	74100	—	1744	9608
C-ala Lloyd	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7562	—	—	—	—	—	—	—	—	7562	—	7340	11822
Massagories	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	872	—	—	—	—	—	—	—	—	872	—	57	3844
Egipta	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1068	—	—	—	—	—	—	—	—	1068	—	176	4644
Total	411	137	548	—	—	—	—	—	—	—	1741	48969	9800	7238	838	6580	—	—	—	8620	7851	21800	82848
Total general	411	137	548	—	—	—	—	—	—	—	1741	48969	9800	7238	838	6580	—	—	—	8620	7851	21800	82848

1. Pentru greutate:
 1 quart = 27 l. 509 pounds grăi, noi, fasole, porumb.
 1 quarter = 217 l. 509 pounds grăi, noi, fasole, porumb, in
 1 bush = 36 l. 430 seconds, in
 1 s = 131 l. 250 s. sez.
 1 s = 134 l. 40 s. sez.

Cereale tranzit - qrs 628626
 din care = 608877
 Total general 1671588

TABLEUL LITERA B

EXPORTUL CONSTANTEI DE LA 1 IANUARIE PANA LA 31 MAI 1877

PAVILIONUL	TONAJUL			CEREALE TRANSIT								CEREALE DIN TERĂ								TOTAL	TOTAL GENERAL			
	Cu pașare	Vapores	Total	Orz	Porumb	Măis	Ovăz	Secară	Pădure	In	TOTAL	Orz	Porumb	Măis	Ovăz	Secară	Tăbăc	In	TOTAL	TOTAL GENERAL				
																					qrs	qrs	qrs	qrs
Anglia	1	37	38	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Turcia	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Austria	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Grecia	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Italia	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Francia	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Rusia	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Samos	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Norvegia	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Total	1	37	38	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
C-ala Lloyd	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Massagories	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Egipta	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Total general	1	37	38	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Cereale tranzit qrs 666871
 din care = 666877
 Total general 1667525

TABLOUL LITERA C

STATISTICA

Oraşului Constanţa la 20 Decembrie 1895.

SUFLETE PE NAŢIONALITĂŢI	Bărbaţi	Femei
Români	1750	769
Greci	1440	1020
Bulgari	780	280
Musulmani	1185	1017
Ovrei	460	395
Francezi	23	28
Italiani	92	17
Armeni	392	167
Englezi	20	25
Austriaci	74	107
Germani	181	150
Olandezi	3	2
Ruşi	18	15
Prusieni	1	—
Sèrbi	4	—
Muntenegreni	4	—
Total general	10419	

TABLOUL LITERA D
MIŞCAREA POPULAŢIEI ORAŞULUI CONSTANŢA PE ANUL 1895

RELIGIUNI	NASCERI		MORTI		CĂSĂTORII		LEGITIMI				NELEGITIMI				OBSERVAŢII		
	Băieţi	Fete	Bărbaţi	Femei	Bărbaţi	Femei	Băieţi	Fete	Născuţi	Morţi	Băieţi	Fete	Născuţi	Morţi		Băieţi	Fete
Ortodoxi	71	78	82	42	32	25											
Catolici	10	6	7	8	2	7											
Protestanţi	4	4	6	2	1	3											
Armeni	6	8	8	2	3	3											
Israeliti	19	10	2	—	3	3											
Mahomedani	45	47	39	43	13	13											
Total	155	153	144	97	54	54											
Total general	308		241		54												

Morţi:
Bărbaţi 84
Femei 47

Tabloul alfabetic de stradele oraşului Constanţa

No. corent	Nuirea stradel	Lung. in m.	No. corent	Nuirea stradel	Lung. in m.
1	Agriculturei	78	32	Justiției	76
2	Alcon	89	33	Libertății	446
3	Aurora	45	34	Luminei	457
4	Băiel	75	35	Mahometană	377
5	Basarab	63	36	Maier Şonţu	150
6	Braşoveni	73	37	10 Maiă	78
7	Brutăs	187	38	Mangalia	1161
8	Bulgară	39	39	Marcu Aureliu	416
9	Călărăşilor	227	40	Militară	159
10	Cărămidari	140	41	Mircea cel Mare	1414
11	Carol I	1525	42	Muzelor	—
12	Comercială	72	43	Neptun	92
13	Concordia	335	44	Ovidiu	256
14	Ceres	291	45	Pescari	78
15	Cuza-Vodă	42	46	Plevnel	170
16	Daciei	187	47	Portului	265
17	Decebal	93	48	Remus Opran	320
18	Dianei	67	49	Română	427
19	Diviziei	298	50	Roşiori	156
20	Dorobanţilor	160	51	Sabinelor	—
21	Dreptăţii	165	52	Şcolei	360
22	Elenă	383	53	14 Septembrie	—
23	Bulevardul Elisabeta	387	54	Ştefan cel Mare	142
24	Engleză	—	55	Tătărară	76
25	Fructelor	172	56	Thetis	113
26	Gării	251	57	Tomis	280
27	Germană	49	58	Traian	376
28	Griviţei	174	59	Unirei	63
29	Piaţa Independenţă	—	60	Vânători	159
30	Infanteriei	77	61	Venus	34
31	11 Iunie	675	62	Virgiliu	89

Tabloul de construcțiile aflate în oraşul Constanţa la finele anului 1895.

STRADA	CASE CU :			In alti sau plaza	Magaz.	Bucuri sau bierarii	Palatelor si mest.
	1 etaj	2 etaj	3 sau mai multe etaj				
Agriculturii	27	2	—	39	—	—	—
Alcon	—	—	—	—	—	—	—
Aurora	17	—	—	17	—	—	—
Băiel	3	—	—	3	—	—	—
Basarab	2	—	—	2	—	—	—
Braşoveni	3	—	—	3	—	—	—
Brutăs	12	—	—	12	—	—	—
Bulgară	—	—	—	—	—	—	—
Călărăşilor	18	4	—	14	—	—	—
Cărămidari	26	—	—	26	—	—	—
Carol I	97	40	—	137	—	—	—
Comercială	3	1	—	4	—	—	—
Concordia	46	3	—	49	11	—	—
Ceres	4	1	—	5	—	—	—
Cuza-Vodă	9	—	—	9	1	—	—
Daciei	12	—	—	12	—	—	—
Decebal	18	—	—	18	—	—	—
Dianei	—	1	—	1	—	—	—
Diviziei	—	—	—	—	—	—	—
Dorobanţilor	—	—	—	—	—	—	—
Dreptăţii	10	3	—	13	—	—	—
Elenă	4	10	—	14	—	—	—
Bulev. Elisabeta	5	4	—	9	—	—	—
Strada Engleză	2	—	—	2	—	—	—
Fructelor	13	2	—	15	6	—	—
Gării	14	4	—	18	—	—	—
Germană	—	—	—	—	—	—	—
Griviţei	10	2	—	12	—	—	—
Piaţa Independenţa	5	10	—	15	—	—	—
Infanteriei	45	2	—	47	—	—	—
11 Iunie	75	3	—	78	—	—	—
Justiției	13	—	—	13	—	—	—
Libertății	90	12	—	102	5	—	—
Luminei	7	1	—	8	—	—	—
Mahometană	24	6	—	30	4	—	—
Maier Şonţu	8	1	—	9	—	—	—
10 Maiă	—	—	—	—	—	—	—
Mangalia	162	8	—	170	15	—	—
Marcu Aureliu	25	3	—	28	—	—	—
Militară	14	—	—	14	—	—	—
Mircea cel Mare	82	18	—	100	—	—	—
Muzelor	3	—	—	3	—	—	—
Neptun	—	1	—	1	—	—	—
Ovidiu	7	11	—	18	—	—	—
Pescari	7	4	—	11	—	—	—
Plevnel	9	1	—	10	—	—	—
Portului	—	—	—	—	—	—	—
Remus Opran	19	3	—	22	—	—	—
Română	21	8	—	29	10	—	—
Roşiori	—	—	—	—	—	—	—
Sabinelor	—	—	—	—	—	—	—
Societii	29	15	—	44	—	—	—
14 Septembrie	—	—	—	—	—	—	—
Ştefan cel Mare	3	—	—	3	—	—	—
Tătărară	24	—	—	24	—	—	—
Thetis	—	1	—	1	—	—	—
Tomis	13	10	—	23	—	—	—
Traian	11	22	—	33	—	—	—
Unirii	39	3	—	42	—	—	—
Vânători	2	2	—	4	—	—	—
Venus	—	1	—	1	—	—	—
Virgiliu	—	—	—	—	—	—	—
Construcții pe strade ne- denumite	55	3	—	58	38	—	4
Total	1128	244	6	1378	130	32	7

TABLOUL LIT. G

Tablou de numele prefectilor județului Constanța
de la 1878—1896

N U M E L E	DATA NUMIREI	OBSERVAȚIUNI
D. Remus Opran . . .	13 Noembrie 1878	
„ Luca Elefterescu . .	5 Iulie 1879	(Directorul prefecturii. Inlocuitor).
„ Remus Opran . . .	13 „ 1879	
„ C. Ciocârlan . . .	12 Septembrie 1881	
„ S. Dan	16 Octombrie 1882	(Directorul prefecturii. Inlocuitor).
„ Remus Opran . . .	18 Octombrie 1882	
„ Gr. Grămătescu . .	20 Maiu 1883	
„ G. Piersicuana . . .	4 Aprilie 1884	
„ Em. Cnioglu	21 Aprilie 1885	
„ C. Poteca	5 „ 1888	
„ Al. Filipescu	22 August 1888	(Directorul prefecturii. Inlocuitor).
„ Colonel I. Barozzi .	25 August 1888	
„ Sc. Scheletl	10 „ 1889	
„ General Dunca . . .	16 Noembrie 1891	
„ Colonel Kirîțescu .	18 Martie 1892	
„ I. Istrate	29 Iulie 1894-4 Oct 1895	
„ Iancovici	13 Octombrie 1895	
„ Manolescu Sideri .	13 Ianuarie 1896	(Directorul prefecturii. Inlocuitor).
„ T. Chintescu	19 Martie 1896	Actualul. Oc. 1896

TABLOUL LIT. H.

TABLOU
de comandanții Divisiei active și Șefii de Stat-major.

COMANDANTII DIVIZIEI		SEFII DE STAT-MAJOR	
GRADUL ȘI NUMELE	Timpul funcționării	GRADUL ȘI NUMELE	Timpul funcționării
D. General Angheliescu Gheorghe	1878 Octombrie	D. Lt.-colonel Argintolanu	1878 Octombrie
„ Racoviță Dumitru	1881 Aprilie 1	„ Maior Iatropol	1881 August 1
„ Colonel Vlădescu Matei	1882 Maiu 1	„ Basarab	1882 Maiu 10
„ Voinescu Serghe	1882 Maiu 1 (dat la org. răsăd)	„ Lt.-colonel Capităneanu	1883 Martie 16
„ Mărculescu Gheorghe	1882 Maiu 1	„ Giossan	1883 Aprilie 1
„ Voinescu Serghe	1882 Noembrie 22	„ Boteanu	1890 Maiu 10
„ Lt.-colonel Peiu	1882 Decembrie 8	„ Maior Lambru	1890 August 30
„ Colonel Kirîțescu	1882 Decembrie 19	„ Lt.-col Gussi	1891 Noembrie 28
„ General Barozzi	1883 Martie 6	„ Georgescu Andronie	1893 Maiu 10, actualul
„ Dunca Iulius	1885 Februarie 1		
„ Ipătescu Gr.	1891 Noembrie 28		
„ Cantil Gr.	1894 Aprilie 8		
„ Colonel Livețianu Al.	1895 Maiu 10		
„ General Pilat	1895 Iulie 30		
„ Poenaru Const.	1895 Octombrie 4, actualul		

TABLOUL LIT I.

Tabloù de Corpurile de trupă sau fracțiuni,

CORPURI SAU FRAȚIUNI		Venit la:	Plecat la:
I N F A N T E R I E	Batalionul I Vânători	18 Aprilie 1885	12 Maiu 1886
	" II "	24 August 1891	10 Aprilie 1893
	" III "	8 Aprilie 1893	21 Aprilie 1895
	" IV "	23 Noemb. 1878	26 Februar. 1879
	" VI "	1 Octomb. 1896	—
	Regim. I Linie	16 Aprilie 1890	29 Aprilie 1891
	" II "	27 " 1882	16 Maiu 1884
	" III "	17 Maiu 1887	23 Maiu 1888
	" IV "	7 Maiu 1886	22 Maiu 1887
	" V "	25 Februar. 1879	19 Maiu 1880
	" VI "	19 Maiu 1880	26 Aprilie 1882
	Batalionul Dorobanți Dobrogia.	1 Aprilie 1884	—
Regim. Dorobanți Dobrogia	1 Aprilie 1888	1 Maiu 1891	
" Constanța No. 34	20 Aprilie 1894	—	
CAVALERIE	Regim. I Roșiori	31 Maiu 1880	22 Aprilie 1882
	" II "	15 Decemb. 1878	4 Noemb. 1879
	" III "	11 Iunie 1886	16 Aprilie 1890
	Escadronul Călărași Constanța .	12 Aprilie 1884	—
	Regim. 9 Călărași	1 Aprilie 1895	—
" 12 " permanenti ¹	1 Ianuarie 1880	8 Maiu 1884	
ARTILERIE	O baterie din Reg. I Artilerie .	23 Noemb. 1878	1 Aprilie 1884
	Bateria II Reg. III Artilerie .	13 Octomb. 1886	19 Octomb. 1887
	" I " VII "	15 Noemb. 1887	24 Octomb. 1890
	" II " VII "	30 Octomb. 1890	2 August 1895
	" III " VII "	13 " 1886	5 Noemb. 18
Escadronul III tren ⁵	22 Maiu 1886	—	

1. Sunit în urmă Reg. Dobrogia No. 33 și în fine Reg. Tulcea No. 33.
2. Sosit și timpul Batalionului Dorobanți Dobrogia.
3. Sosit și timpul Escadronului de Călărași Constanța.
4. Acest regiment a avut de la 1 Ianuarie 1879 un escadron la Constanța, și Ianuarie 1880 a venit și Stat-majorul Regimentului.
5. Detasat de la Corpul al III-lea (Galati).

carl 'și-aș avut reședința în Constanța.

Venit la:	Plecat la:	T I M P		A câtea ori	OBSERVAȚII
		Ani	Luni		
—	—	1	1	I	
—	—	1	7 ¹ / ₂	I	
—	—	2	—	I	
—	—	—	3	I	
—	—	—	—	—	Infant. la 1 Oct. 96
—	—	1	—	I	
—	—	2	1/2	I	
29 Aprilie 1891	24 August 1891	1	4	II	
16 Maiu 1888	16 Aprilie 1890	2	11	II	
—	—	1	2 ¹ / ₂	I	
9 Maiu 1884	1 Mai 1885	2	11 ¹ / ₂	II	
—	—	—	—	—	Transf. 1 April. 88
—	—	7	1 ³	—	
—	—	—	—	—	Actualul
8 Maiu 1884	13 Iunie 1886	7	1/2	III	
14 Aprilie 1890	4 Aprilie 1893	5	1	II	
22 Aprilie 1882	30 Maiu 1886	5	3 ¹ / ₂	II	
13 " 1893	25 August 1894	5	3 ¹ / ₂	II	
—	—	—	—	—	Transf. 1 April. 95
—	—	10 ³	—	—	
—	—	4	5	I	Numit și Regiment de Jandarmi
—	—	5	4	I	
—	—	1	—	I	
—	—	2	11 ³ / ₂	I	
—	—	4	9	I	
30 Octomb. 1890	2 August 1895	5	1/2	II	
—	—	10	—	—	Actualul

TABLOUL LITERA K

TABLOŪ

de mișcarea punctului vamal Constanța pe anul 1895

LUNI	IMPORT k.	ESPORT k.	
Ianuarie	249156	8558442	
Februarie	706998	8629158	
Martie	224346	578870	
Aprilie	887489	681537	
Mai	557369	791173	
Iunie	794486	355148	
Iulie	494393	1261458	
August	5063753	5254793	
Septembrie	8520226	19318300	
Octombrie	11422257	21692925	
Noembrie	4907288	10004431	
Decembrie	2417707	7929021	
Total	36165468	82055656	—
Total general	—	—	118221121

TABLA DE MATERII

Statuia lui Ovidiu.
 Scrisoarea d-lui Tocilescu.
 Un cuvint inainte.
 Prefata.

I. Situațiune	1
II. Formă, dimensiuni, suprafață	1
III. Hipsometrie	2
IV. Natura terenului	3
V. Marea Neagră	4
VI. Istoria orașului	11
VII. Populația	39
VIII. Străzi. Edilitate publică. Pompierii comunali. Iluminat	40
IX. Construcții	41
X. Poliția	42
XI. Bugetul	43
XII. Starea sanitară. Personal. Institute de salubritate publică. Serviciul veterinar	43
XIII. Comerțul interior	43
XIV. Alimentarea orașului cu apă	44
XV. Clima	45
XVI. Băi. Stabilimente. Mijloce de transport	46
XVII. Cultul	47
XVIII. Instrucțiunea publică	47
XIX. Marca	48
XX. Autorități și instituții publice și private	48
XXI. Clădirea institutului geografic	59
XXII. Importanța militară. Idei de fortificarea portului și orașului	59
XXIII. Viitorul Constanței	63
7 Anexe	69—83
11 Tabele	86—98